

Bib Centrului de Blogo 4251

APOSTROF

revistă a uniunii scriitorilor

APARE
LUNAR

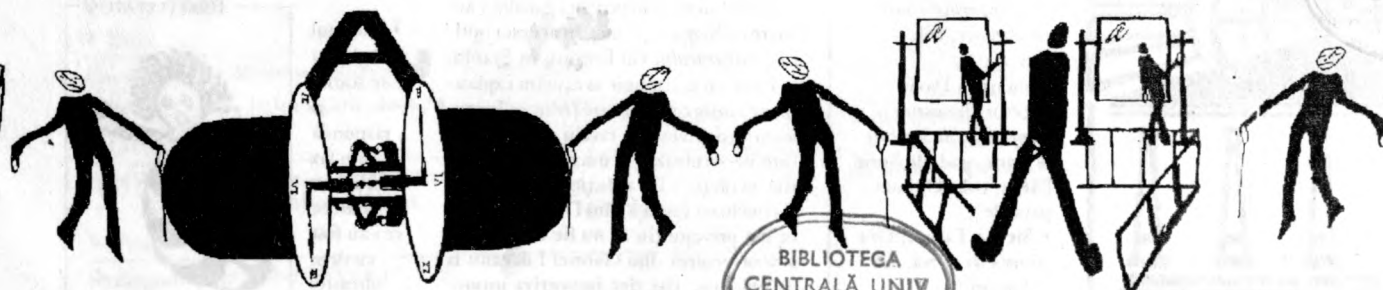

Cioran, prințul obosit și Caligula

Dosar MIRCEA ELIADE LUCIAN BOZ

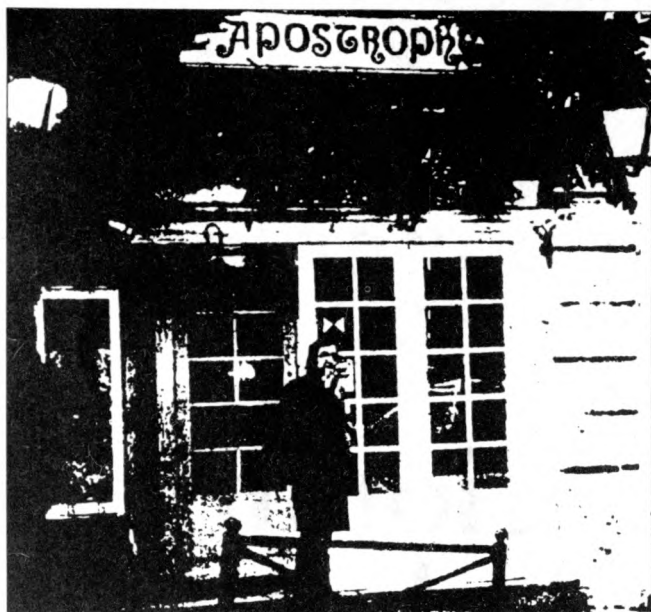
CLUJ
anul VII nr. 5 (72)
1996

Mai colaborează:
Florența Albu, Nicolae Balotă,
Ion Bălu, Aurel Pantea,
Adrian Popescu, Ion Vartic,
George Vulturescu

BIBLIOTECA
CENTRALĂ UNIV
CLUJ-NAPOCA

Revistă editată cu sprijinul **FUNDAȚIEI SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ**
și al **FUND FOR CENTRAL AND EAST EUROPEAN BOOK PROJECTS**

A P O S T R O F

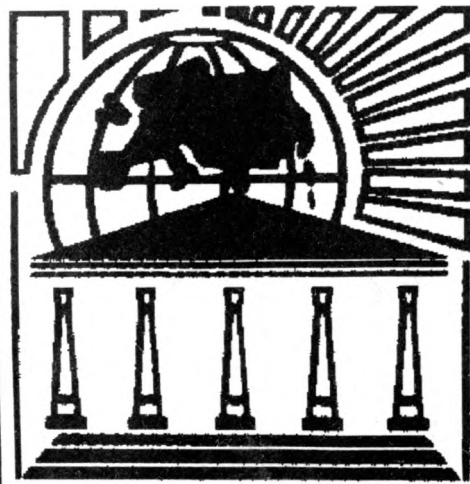
• După diavolești peripeții poștale de vreo trei, patru luni, ne-a sosit, totuși, un semnal fastuos de la Alexandru Sever. Adică volumul întâi (570 pag.) al ultimului său roman: *Cartea morților*, Editura Papyrus, Tel-Aviv, 1995. Amintind imediat de *Impostorul* și de *Il Principe maledetto*, romanul său și piesa introdusă înălăuntrul acestuia, *Cartea morților* conține memoriile unui „mijlocitor al Divinității” și ale unui „duh împelițat” care dă mărturie despre „o poveste cu mulți morți”, în care, în buna tradiție a autorului, sînt introduse, din cînd în cînd, inserții din *Don Juan apocaliptic*, piesa sa. Insolitul narator – „actor de talent, escroc eminent și iscoadă onorabilă” – nu-î decît „un duh nu chiar din cînul aceluia care a cutezat să pună rîmășag cu Tine, Doamne, pe sufletul lui Iov, adicătelea un drac nu cîne știe ce mare...”.

• Îi datorăm lui Vasile Dem. Zamfirescu apariția și reparația unor opere psihanalitice fundamentale, fie în cadrul colecției „Caiete de psihanaliză” de la Editura „Jurnalul literar”, fie în cadrul specializatei Edituri „Trei”. De curînd, la Editura „Trei” a apărut o nouă selecție din opera lui Freud sub titlul *Psihanaliză și artă*, cu traduceri datorate lui Vasile Dem. Zamfirescu și Cosmin Teodoru și note introductive de Vasile Dem. Zamfirescu. Importanța ieșită din comun a volumului provine din faptul că, pentru prima dată la noi, apare, tradus, splendidul eseu *O amintire din copilărie a lui Leonardo da Vinci*, pe de o parte, ilustrativ în cel mai înalt grad pentru geniul hermeneutic al lui Freud, pe de alta, posibilă sursă ideatică pentru alte cazuri de opere și artiști.

Editura Institutului European s-a relansat în acest an cu un program editorial complex. În afara vechii colecții de *Escuri de ieri și de azi*, Institutul European a lansat pe piața cărții câteva colecții noi, specializate pe istorie: *Istorie și diplomație*, *Sinteze*, *Oglinzi paralele*, *Memorii*, precum și o colecție școlară, *Cartea școlarului grăbit*. Aparent nespectaculoase, aceste colecții foarte îngrijit editate publică documente, memorii, jurnale și cercetări pe teme de istorie a românilor, și reprezintă o foarte importantă acumulare de date brute (memoriile, jurnalele) sau prelu-

crate privitoare la istoria noastră. Cum asemenea cărți au, inevitabil, un public „ales”, deci limitat, sperăm că Editura Institutului European va găsi soluții pentru continuitatea acestor colecții. Iată câteva titluri, recent apărute:

- Gheorghe Barbul, Ion Solacolu, *Schimbarea alianțelor României*, col. „Istorie și diplomație”;
- Al Zub, *La sfîrșit de ciclu. Despre impactul Revoluției Franceze*, col. „Istorie și diplomație”;
- Dr. N. Lupu, *Prin lume: jurnal american*, col. „Istorie și diplomație”;
- Leonid Boicu, *Din istoria diplomației europene: anul 1859 la români*, col. „Istorie și diplomație”;
- Pavel Chihai, *Țara Românească între Bizanț și Occident*, col. „Sinteze”;
- Stelian Dumitrăcel, *Sate dispărute – sate amenințate*, col. Sinteze;
- Sherman David Spector, *România și Conferința de Pace de la Paris*, trad. de Sorin Pârnu, col. „Oglinzi paralele”;
- Stelian Tănase, *Ora oficială de iarnă*, col. „Memorii”.

În Franța apare o splendidă revistă trimestrială de poezie – *Poésie* – editată de Editura Belin, cu sprijinul Centrului Național al Cărții. Conduasă de Michel Deguy, poet cunoscut și tradus în România, această splendidă revistă de format carte a ajuns la numărul 75. Am mai semnalat-o în paginile *Apostrof*-ului ori de câte ori am avut-o la dispoziție, căci, în afară de valoarea excepțională a textelor publicate, revista *Poésie* ne-a atras atenția și prin faptul că... obișnuiește să publice și poeți români (fapt explicabil, probabil, și prin prezența dlui Dumitru Țepeneag în comitetul de redacție). Lucian Blaga, de pildă, a fost publicat în nr. 72 al revistei *Poésie*, în traducerea lui Serge Fauchereau, redacția și traducătorul contribuind astfel la sărbătorirea centenarului nașterii poetului din Lancrăm; tot așa, în numărul 71 al revistei, este tradus, de către Odile Serre, Fundoianu.

Numărul 75 al acestei superbe reviste cuprinde, în primul rînd, pagini de și despre Joseph Brodsky, care a murit la începutul acestui an. Apoi, circa 40 de pagini ale revistei îi sînt dedicate lui Jorge de Sena și cuprind evocări, precum și câteva traduceri din poemele poetului portughez, de-o mare frumusețe (în română, Jorge de Sena a fost tradus și intervievat, mai demult, de Marian Pahagi, pe care am vrea să-l rugăm să recidiveze!). Alți poeți traduși și comentați: Pier Paolo Pasolini și Piero Bigongiari. Alte nume din sumar: Pierre-Alain Tâche, Roger Laporte, Henri Droguet. Iar ca traduceri din română, semnalăm traducerea inspirată pe care Ed Pastenague – ce este și colaboratorul *Apostrof*-ului – o face

• Numărul 75 al trimestrialului *Poésie*, revistă de poezie condusă de Michel Deguy, editată de Editura Belin cu sprijinul Centrului Național al Cărții

Apocalipsei după Marta și altor citorva poeme ale Martei Petreu.

Însă Michel Deguy găzduiește în revista sa nu doar poezie și comentarii despre poezie și poeți, ci și filosofie. Un text din 1821, publicat la Berlin într-o revistă efemeră și recent atribuit de Helmut Schneider fraților Förster, este identificat și tradus de Angélique Del Rey și Denis Rabin ca aparținînd *Esteticii* lui Hegel. Textul se numește *Le convoi de Bacchus des Indes vers la Grèce...* și ar reprezenta, conform traducătorilor lui în franceză, un bruion al citorva pagini din *Estetica*. Un studiu foarte interesant semnează Philippe Verstraten, *Le dieu et le poète de Heidegger*.

Dragi colaboratori,

Schimbarea formatului revistei ne obligă să vă rugăm ca textele dumneavoastră să nu depășească 4 pagini dactilo (adică 124 de rînduri a 65 de semne pe rînd).

Avem speranța că înțelegeți rațiunile financiare care ne-au obligat la această schimbare.

APOSTROF

• De citit neapărat: în întregime, nr. 1-4, aprilie a.c., al *Jurnalului literar*. De asemenea, intervenția polemică a dlui Gabriel Dimisianu, «*Modelul Iorgulescu revizuit*, din *România literară* (nr. 18, 8-14 mai a.c.), în care e demontată, cu o ironie subțire și bonomă, așa-zisa perspectivă „europeană” a ultimelor reacții publicistice ale lui M. Iorgulescu (inclusiv aceea referitoare la Apelul către Gabriel Liiceanu în privința cazului Fauchereau-Blaga): „... aici, în această optică a integratului (în Europa, în Franța, în Paris – n.n.) trebuie să căutăm explicația intransigenței cu care [Mircea Iorgulescu] ne privește, a răcelii științifice cu care ne scrutează, la microscop, mișcările, evoluția”. De menționat, totodată, și concluzia finală a dlui Dimisianu: „În ce mă privește țin să nu fie dubiu: sînt pentru venirea dlui Gabriel Liiceanu la Televiziune, dar sînt împotriva monopolului pus pe clasici de domnia sa și de

Ilustrația numărului: caricaturi de NEAGU RĂDULESCU

alți câțiva (puțini) editori ce dispun de forță financiară. Bine ar fi fost ca în spațiile culturii economia de piață să fi pătruns cu oarecare timiditate și ceva mai lent. Nu o spun eu primul”.

• Domnul Aghiuța este somat să răspundă prin fax tuturor întrebărilor ce i-au fost cu drag adresate.

PRAETEXTATUS

Din „Caietul albastru“

(fragmente de jurnal)

Nicolae Balotă

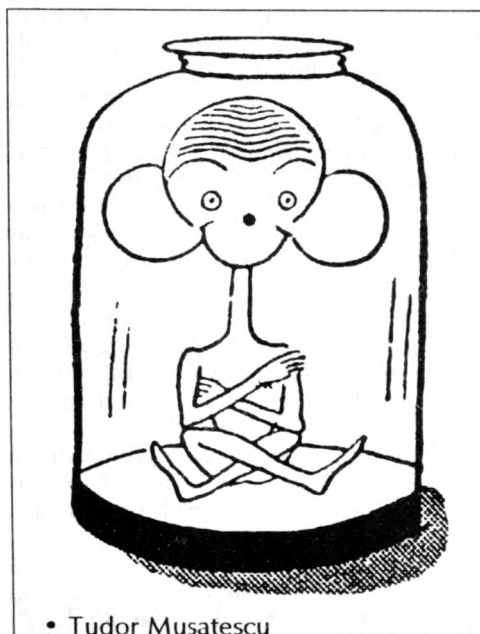
4 noiembrie 1954

M-am plimbat azi, cu stații prelungite, prin Bucureștiul lui Mateiu. „Curtea-Veche“ se bănuiește mai mult decât se vede. N-o semnaleză nici măcar ruinurile vizibile ale vreunui palat. Ea este mai curând o plâsmuire a spiritului decât un corp arhitectonic. Am zis a spiritului? E suficient să spun a imaginației.

Băteam stradelele din jurul Lipscanilor. Mă întreb de ce în versiunea românească a jocului „Capitală“, pe care acum douăzeci de ani îl jucam ore întregi, ca niște apucați, cu Nelu și Teiu Boilă, strada Lipscani era una dintre cele mai bine cotate, mai scumpe. Ce e drept, magazinele mizere, pline cu marfa proastă a întreprinderilor socialiste, nu mai seamănă întru nimic cu cele din anii copilăriei mele, când le cercetam în mod obligatoriu întovărășindu-i pe ai mei, a doua sau a treia zi după ce soseam din Clujul nostru provincial în capitală. Remarcam azi pentru întâia oară câte o clădire pitorească, dacă nu chiar grațioasă, prea împodobită pentru rostul ei actual. Cu magazinul dedesubt, clădirea adăpostește deasupra atelier sau magazii de mărfuri; ferestrele mari sunt negre de praful lipicios al Bărăganului și de incuria locatarilor. După duhoarea ce se degajă prin ochiurile de geam ale beciurilor, ghicești acele obscure temelii boltite despre ale căror rămășițe aflate în toată mahalaua știa și Pașadia. „Curtea-Veche“

nu mai e nici ea decât o asemenea rămășiță a unor clădiri lipsite de grandoare, dintr-un oraș ce n-a cunoscut și nu va cunoaște niciodată noblețea.

Farmecul, da. Firește, firește, știu că farmecul este o stare incertă între leac și

• Tudor Mușatescu

otravă. Nu sunt insensibil nici la una, nici la alta, nici la plăcerile înrobitoare, nici la ușorul vânt libertin ce adie prin acest oraș, în ciuda robiei generalizate. Chiar acești

Lipscani, cu trupuri de clădiri menite – cum spunea același Pașadia despre Curtea-Veche – „a putea sălășlui toată liota și țigănia, fără întocmire, fără stil, cu nade, umpluturi și cârpeli, vrednică să slujească, în urâtenia ei, de decor ticăloșiei unei tagme stăpânitoare plămădită din toate lepădăturile venetice și din belșug altoită cu sânge țigănesc“, chiar Lipscanii aceștia, vad noroiios prin care se scurge anevoios o liotă cleioasă, cu case altădată pretențioase, azi cârpite ca vai de lume, cu lepra purulentă a zidurilor sco-rojite, între care se vând mărfuri dintre cele mai proaste, produse demne de a fi etalate pe o plajă bătută de alizee de niște negustori-pirați în fața unor băștinași goi, nu sunt lipsiți de farmecul ambiguu, frumos de urât ce e, voluptuos și totodată stârnind silă, al întregului București.

Stăteam în pridvorul Bisericii Stavropoleos între doi din stâlpii cu torsade decorative și priveam în gol. După întunericul ocrotitor dinăuntru, cenușiul toamnei bucureștene are un luciu ca al argintului vechi.

Doamne, Dumnezeuule, privește-mă! De ce m-ai părăsit? Departe sunt de mântuirea mea cuvintele greșelilor mele!

Nu acolo, în peștera sfântă, afumată de generațiile stinse împreună cu lumânările lor efemere, ci afară în aerul aspru, prevestitor al iernii ce a pornit spre noi din stepele ruse, m-a podidit părerea de rău. Mi-am amintit că, nu departe de acest colț, undeva în forfota din preajma Carului cu Bere, cu ani în urmă, înainte de război, mic copil cu o fervoare a credinței timpurii deșteptată, pierdusem o cruciuliță măruntă pe care o strângeam tot timpul în pumni. Nu spusese nimic Tatălui meu, care-și vedea neștiutor de drum – ne îndreptam, cred, tocmai spre Carul cu Bere – și priveam disperat, sfâșiat de căință, în urmă, printre picioarele trecătorilor, spre locul unde scăpasem micul obiect sfințit din mâna mea nevrednică, locul de care mă depărtam așa cum ne îndepărtăm iremediabil de toate inocențele noastre.

(Continuare în p. 20)

Cuprins

• PUNCTE DE REPER

Invectiva caragialiană Ștefan Melancu 4

• POEZIE

Funcționar al unei arte pe moarte Aurel Pantea 5

• CRONICA LITERARĂ

Adevărata imagine a României de azi Ion Bălu 6

Singurătate la amiază Carmen Varfalvi-Berinde 6

Trasee poetice/Mircea Ivănescu Dumitru Chioaru 7

• CARTEA DE NISIP

Trei poeți într-un singur eu Teohar Mihadaș 8

Vestimentația europeană

Poezia unui prozator Mihaela Ursa 8

Etica lui Adam Monica Gheț 8

• ESEU

Cioran, prințul obosit și Caligula (I) Ion Vartic 9

Timp și memorie la Jean Giraudoux Anca Măniuțiu 10

• DOSAR

Epistolar Mircea Eliade – Lucian Boz (prezentare de Mircea Popa) 11

• POEZIE

Hagiografii pentru Ochiul Orb (1, 2, 6) Eu, Ochiul Orb George Vulturescu 15

• ESTUAR

Adrian Popescu (interviu realizat de Dora Pavel) 16

• DEBUT

Abel și Moartea Gilbert Danciu 18

• OSPĂȚUL FILOSOFILOR

Rezumatul primelor șase capitole din „Fenomenologia spiritului“ (1) Alexandre Kojève (tradus de Ed Pastenague) 19

• JURNALE

Din „Caietul albastru“ (Urmare din p. 3) Nicolae Balotă 20

Pagini de jurnal Florența Albu 21

• VESTIAR

Chic-Choc / Voalul islamic (II) Cecilia Caragea 22

Caragiale, „alesul nostru“ (14) V. Fanache 22

Cronica limbii/ Alf Lombard – in memoriam Alexandru Niculescu 22

Al dracului spițerul Papadima! Pauperculus 23

Invectiva caragialiană

Ștefan Melancu

Spiritul critic modern capătă la noi o consistență aparte în satira și pamfletul lui Caragiale, scriitorul cel mai lucid și caustic al epocii sale. Contemporan cu Eminescu, Caragiale depășește faza oarecum inflăcărată și dezlănțuită a spiritului eminescian, luându-și ca principale repere, în invectiva sa, zeflemeaua, risul opus caricaturalului și grotescului, detașarea superioară față de limbuția golită de orice sens, hohotul savuros față de degradarea valorilor – într-o lume permanent întoarsă pe dos („lumea ca nelume“), supusă micimii și exagerărilor. Spiritul caragialian dinamitează, am zice, într-o continuă perseverență, societatea contemporană, mai exact, lipsa principiilor morale, dezordinea morală și existențială, locurile comune și ambițiile deșarte, într-un cuvânt, neorânduiala întregii societăți – scrutată cu un ochi atent, rece și lucid, hiperbolizant („văz monstruos“), sub masca risului carnavalesc. Fapt subliniat deseori, comediiile sale sînt pline de astfel de sensuri aparținînd satirei și atitudinii pamfletare. Nu mai puțin însă, spațiul publicistic caragialian oferă repere indubitabile ale șarjei și invectivei. O parte a cîmpului noțional satiric o întîlnim și în publicistica eminesciană și, la fel, o vom regăsi la Arghezi – autor pentru care, alături de Eminescu, Caragiale va constitui o permanentă raportare.

Un prim element, într-o arie minimală a spațiului satiric caragialian, îl constituie *moftul* (întîlnit, de asemenea, în opera lui Eminescu), cuvînt ce închide în el, ca principală semnificație, o descalificare sau chiar o negare a evenimentelor, ideilor, sentimentelor. Iată, pe scurt, cîteva ilustrații: „Eu: Ce mai spun gazetele, nene? / Nenea: Mofturi! // Eu: Ce era azi la Camera? / D. deputat: Mofturi! // Un cerșetor deșgerat: Fă-ți pomană: mor de foame! / Un domn cu bîndă: Mofturi! // Un junc cu revolverul în mînă: Acrivito! dacă nu mă iubești, mă omor! / D-ra Acrivita (făcînd două gropițe asatine în obraji): Mofturi! – și exemplele pot continua, cuprinzînd, parca, întreaga arie a existenței, individuale și sociale, Caragiale oferînd chiar o definiție exhaustivă (sarcastică și zeflemitoare) a *moftului*: „O, Moft! tu ești pecetea și deviza vremii noastre. Silabă vastă cu nețărîmurit cuprins, în tine încap așa de comod nenumărate înțelesuri: bucurii și necazuri, merit și infamie, vină și pătenie, drept, datorie, sentimente, interese, convingeri, politică, ciumă, lingoare [...], vițiuni distrugătoare, suferință, mizerie, talent și imbecilitate, eclipse de lună și de minte, trecut, prezent, viitor – toate, toate cu un singur cuvînt le numim noi românii moderni, scurt: MOFT“ (*Moftul român*). Mai mult, aria de semnificații a *moftului* depășește limitele ca atare ale existenței sociale, ajungînd să definească însăși struc-

tura generică a individului din această parte a lumii, „românul“ și „româncă“ intrînd astfel în categoria intrinsecă a „moftangiuului“: „Moftangiuul este eminentemente român; cu toate astea, înainte de a fi român, el este moftangiu. [...] Fiiică de arendaș, de negustoraș, de funcționaraș, de avocat, de ofițeraș, de popă – să fi fost *papă* bulgăroiu, sîrbotei și grecotei – moftangioaica este româncă și prin urmare nobilă, *et par conséquent* nu poate suferi moșicimea“. Să subliniem însă că astfel de definiții aparțin la Caragiale unui spațiu mult mai diversificat și nuanțat al satirei sale: mascarada patriotardă, naționalismul exacerbant, limbuția sentimentală, fanfaronada parlamentară și administrativă. Astfel: „Moftangiuul este patriot hotărît, naționalist exclusiv, român pînă în măduva oaselor! [...] Guvernamental, sau, cînd din nenorocire nu se poate, opozant, moftangiuul felicită Rromânia în cazul întîii, o deplînge în cazul al doilea, în ambele cazuri o iubește pînă la nebulie. De aceea, el urăște cu furie tot ce nu e român, tot ce nu e național. [...] Moftangioaica e o româncă bravă: ea știe suferi, cu hotărîrea și eroismul caracteristice românului [...]“. Tema va fi reluată și amplificată în *Românii verzi*, într-o viziune ce se apropie de coșmaresc: „Emblema societății va fi un român verde zdrobind falnic cu calciul său șarpele străinismului, care scrișnește și țipă“. Să mai adăugăm și faptul că în aceeași „galerie“ a moftangiuilor își face loc și „savantul“, față de care spiritul caragialian manifestă aceeași intransigență a satiristului mascat de sarcasmul dominator al risului: „Important bărbat – bărbat serios. / Membru în toate societățile culturale naționale și internaționale [...]. Dacă nu e încă în Academie, are să fie. / E un exemplar de lux în galeria moftangiuilor români și costă scump [...] / Tipul nostru iubește, mai presus de orice, Știința și Rromânia, cărora le sacrifică activitatea, liniștea, sănătatea, familia sa, tot“.

Încercătura pamfletară a comediiilor caragialiene, a „momentelor“ și schițelor – centrată în forme specifice genului – a fost nu o dată scoasă în evidență de exegeții operei lui Caragiale. Plecînd de la această subliniere, s-ar putea opera o clasificare și o ierarhizare a pamfletelor lui Caragiale. Există, prin urmare, în primul rînd, fondul pamfletar prezent în comedii, în schițe și în „momente“ (din care reținem aici: *Înfi-orătoarea și oribila dramă din strada Uranus*, *Imaginație, stil și dlistir*, *Educațiunea sentimentală la vite*, *Trădarea românismului!*, *Triunful românismului!*, *Consumatum est!!!*, *Moftangii* și *Românii verzi* – din care am și redat, mai sus, cîteva fragmente). Sînt, apoi, pamfletele ce țin de opera publicistică a lui Caragiale, publicate în marea lor parte în reviste umoristice ale timpului (indeosebi în *Moftul român*), prin care Cara-

giale anticpează, în fapt, o parte a publicisticii românești de mai tîrziu, militante și de expresie artistică.

Observăm, ceva mai înainte, expresia *moftului* în spațiul satiric caragialian și, ca dominante ale acestei expresii, șarja la adresa naționalismului exacerbant, a patriotismului găunos, a vorbăriei și fanfaronadei sentimentale, toate aflate sub „tirania“ superlativă a risului, sub încălcătura sarcasmului, a batjocurei reci, precise și tăioase. Ținta atacurilor poate fi însă, evident, diversificată. De adăugat, la cele amintite, invectiva îndreptată împotriva liberalismului (prezentă, după cum bine se știe, și la Eminescu), împotriva „ciocoismului“ și politiciii de „procopseală“, împotriva „lichelei“ și netrebniciei (nuanțate, mai tîrziu, pînă la refuz în pamfletul arghezian și cu inflexiuni imediate la un Gabriel Liiceanu, de pildă) – în formule ce amalgamează violența nimicitoare și ironia, parodicul, grotescul și carnavalescul, comicul ca atare și extrema absurdului. De asemenea, să amintim și portretele satirice făcute cîtorva dintre contemporani, ca și invectiva ce are ca obiect *academismul* – în texte precum *Scandalul academic*, *Doi academicieni*, *Amicului meu Gion*.

Punctul terminus al invectivei caragialiene este 1907. *Din primăvară pînă-n toamnă*, un pamflet violent la adresa clasei politice contemporane, scris în exilul berlinez al autorului. De o gravitate nemaiîntîlnită la Caragiale, profund mișcat de „mizeria în care au ajuns țărani“, invectiva caragialiană din acest pamflet are în vedere politica, partidele politice și administrația („două mari armate. Una stă la putere și se hrănește; alta așteaptă flămînzînd în opoziție. Cînd cei hrăniți au devenit impotenți prin nutriție excesivă, iar cei flămînzi au ajuns la complecta femină, încep tulburările de stradă“, în timp ce cu „un zîmbet plin de amărăciune, românul numește țara lui patria bacșiușului și a hatîrului. / Cîu așa parlamentare se fac legi peste legi – cu așa administrație se aplică“), justiția (în care „poporul n-are încredere“) și educația („școala română, în loc de a fi un loc de educațiune și cultură a poporului și a claselor dirigente, devine un canal de scurgere a poftelor la întîietate între cetățeni, de ieftină parvenire, de scutire de îndatoriri, de sporire de drepturi și privilegii [...] școalele sînt niște fabrici de funcționari, de salariați publici și de avocați – o pletoră de semidocti...“), concluzia ce se desprinde din acest rechizitoriu fiind aceea că nicăieri nu există „atîta extravaganta între realitate și aparență, între ființă și mască“.

Amel Pantea

Funcționar al unei arte pe moarte

*

În timpul acestei zile, desigur a intrat și pietonul
de nenumărat, și el
lingă un fluviu vechi – absorbind voluptatea,
și el, printre ceilalți cu fisuri, cu găuri,
privind un fluviu vechi, intact, în dislocări,
acum, ce greu le e obiectelor, trupuri târzii
din fotofagia, și fețele toate se resorb,
și iată funcționarul unei arte pe moarte, el,
ca o stare absolut scandaloaasă, în piețe,
privind iubirile, mortul de o mie de mii de milenii,
într-o clipă, ca un soare cu buze,
ca un trecut mâncat de cianuri

*

Insul incomunicabil, limba mută
în care au murit relațiile,
când în noi, ca pe niște străzi uitate
umblă câini negri și primim parolele
unor legi în care suferă lumina,

iată nesațiul unei străzi goale,
senzuala ei liniște și palpitul feminin
când apare primul pieton,

dar tu nu pleca, rămii
până îmbătrânește lumina, până începe să miște
sensul care exclude și se naște prizonierul
pe drumul ce trebuie urmat

*

Azi am ascultat iarăși basul,
inepuizabila stare când sintem o simplă suprafață
pe care se tirăște o neputință teribil de grea
și adună gemetele bătrine,

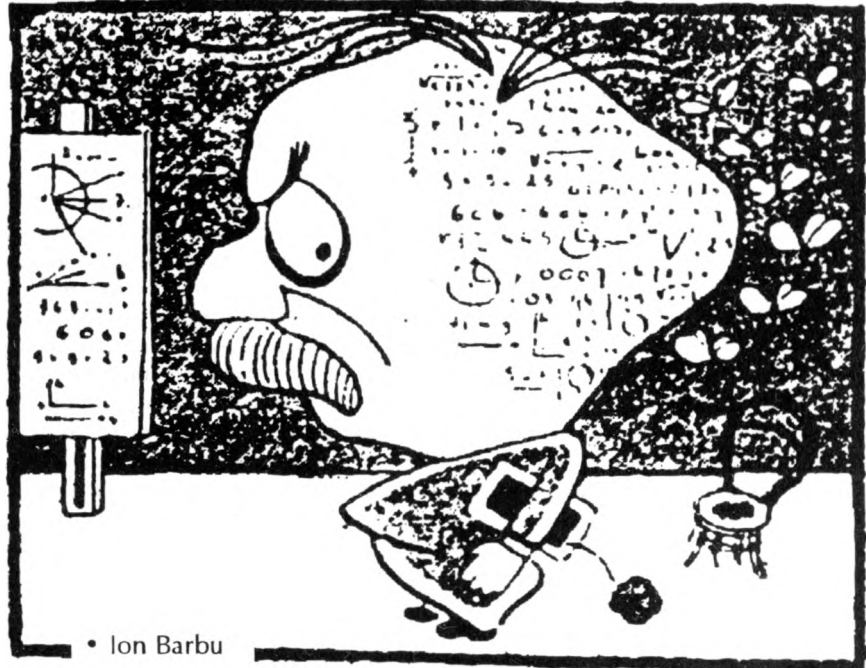
piatră și animal,
piatră udă de umorile animalului
și animal viu, înspăimântat
de mineralul ce crește din sine,

se rup țesăturile, cald, incendiu brut,
ca temnițele toate mamele stau închise,
nimeni nu mai naște pe nimeni

și limbile ard

*

Poate vorbeau despre moarte,
poate incurabilul intrase deja în viața lor,
ca l-a sărutat cu sălbăticie, precum ai îmbrățișa frenetic
o oboască inexorabilă,
surrisul lui, după ce a coborât și a cunoscut
ceea ce nu se mai poate mărturisi,

• Ion Barbu

amândoi trecuți de pîrgul voluptății,
parfumul ei violent ataca, poate, duhoarea,
poate trăiau o despărțire esențială,
asta, probabil a făcut-o să-i spună propoziții
de încurajare, într-un sfîrșit de noiembrie,
cînd schimbările s-au petrecut deja
și așteptăm consecințele

*

Morții,
sub pielea unei nostalgii agresive
se mișcă flăcări derutate,
niciodată nu vom mai asculta rugăciunile
a ceea ce odată anunța o viață feroce,

acum e ziua tuturor morților,

cerșetori gingași pipăie stemele,
persoana e deasă – într-un burg închis irevocabil,
intrări și lacăte, intrări și lacăte,

produsul tenace și obscur
și ei cu invitații în mâini

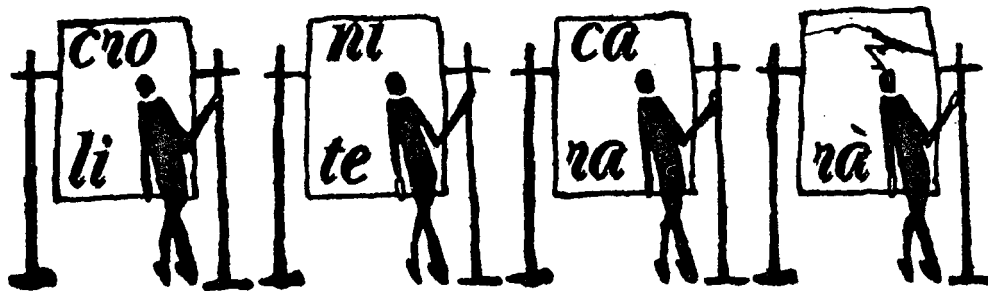
*

Nimic
un sentiment fisurat al vieții
poezia

Nimic
un sentiment fisurat al vieții

Nimic

Adevărata imagine a României de azi

Ion Bălu

Cartea dlui Emil Hurezeanu, *Între câine și lup*, editată la începutul anului 1996 de către Biblioteca Apostrof, oferă cititorului o imagine zguduitor de reală a României de astăzi. Toți am străbătut spațiul temporal al „tranzitiei”, dar dl Emil Hurezeanu ne dezvăluie ceea ce orizontul nostru, inevitabil limitat, nu putea percepe.

Titlul volumului are o rezonanță simbolică. Francezii numesc momentele incerte dintre zi și noapte „între câine și lup”; societatea românească se află exact în această zonă de nesiguranță, la cumpăna dintre democrație și nostalgiile comunismului. Alcătuit din trei secvențe: *Editoriale de sâmbătă* (rostite la microfonul Europei Libere, din iunie până în decembrie 1994, câteva reluate în *Dilema și Cuvântul*), *Editoriale de duminică* (prezentate la Deutsche Welle, între lunile ianuarie-noiembrie 1995, parțial publicate în *22, 22 plus ș.a.*) și *Convorbiri de luni* (șase interviuri acordate doamnelor Marta Petreu și Gabriela Adameșteanu și dlor Ion Solacolu și Ioan Buduca) – volumul, în întregime, respiră o uimitoare unitate stilistică, fiindcă „editorialele” dlui Emil Hurezeanu sunt de fapt eseuri în care expresivitatea limbajului concentrează o gândire politologică, o reflecție filosofică și un comentariu sociologic de elevată finețe analitică.

Citesc cu regularitate articolele semnate de Andrei Cornea, H. Patapievici, Ilie Șerbănescu, dar constat că dl Hurezeanu aduce o perspectivă europeană asupra României. Dacă viziunea dinăuntru este de neînțeles, deși, absolutizată, devine înșelătoare, privirea exterioră, „oricât de nedreaptă sau critică, uneori tocmai din cauza asta, e mereu de luat în seamă”, deoarece cunoașterea realității, a vieții normale – ascunsă programatic sub comunism și moștenită de regimul postceausist – rămâne criteriul decisiv al normalizării unei societăți traumatizate moral și psihic de un regim totalitar.

Lectura cărții este șocantă, ea îl scoate din pasivitate pe cititor, deoarece dl Emil Hurezeanu îi vorbește nu despre ceea ce îi place să audă, ci îi dezvăluie ceea ce trebuie să știe. Din acest unghi, spiritul critic și libertatea analizei intelectuale obiective „nu pot fi paralizate de bunele intenții patriotice”.

Dl Hurezeanu citează distincțiile făcute de diplomatul american G. Kennen între patriotism și demagogia patriotardă: „... dragostea de țară să nu se transforme în averșiune neconștientă împotriva altei țări;

grija față de interesele naționale să nu fie dirijată spre trecut, ci spre viitor; calitățile și defectele propriului popor să nu fie exhibate sau camuflate cu nervozitate sau patetism, ci discutate cu seninătate și, dacă se poate, cu umor”.

Prin contrast cu atitudinea guvernanților de azi, care confundă propria lor persoană cu „țara”, principele Dimitrie Cantemir – adăugăm noi – în *Descrierea Moldovei*, redactată la solicitarea Academiei din Berlin, nu s-a sfiit să-și „denigreze” compatrioții; după ce elogia ospitalitatea și curajul în luptă al moldovenilor, adăuga: în schimb, „trufia și semeția sunt mama și sora lor”, iar „de băutură nu au prea multă greață”, dezaprobând totodată, cu umor, dezinteresul lor pentru învățătură.

Susceptibilitățile puterii în fața opiniei critice, insistența cu care Ion Iliescu a cerut periodic pedeapsa exemplară pentru „ofensa” adusă președinției, reacțiile agresive ale premierului Văcăroiu și ale dlui Adrian Năstase sunt manifestările maladiei comunice pe care guvernanții actuali o moștenesc de la Ceaușescu, obișnuit „să confunde, în mod frecvent și grotesc, imaginea cu realitatea”. Tocmai de aceea, concluzia amară a cărții este receptată ca singura adevărată: pe pânza unei demagogii populiste, frecvent utilizată de comuniști, adevărata imagine a României de azi oferită lumii este o guvernare impregnată de „ceaușism rezidual, la propriu și la figurat, și de ideologii fascistoide”, ce și-a asociat la conducere partidele extremiste; prin revers, dl Hurezeanu constată, de pildă, că în Ungaria extremiștii au dispărut „prin voința politică a guvernanților” și opțiunea deschisă spre Occident.

Nici unul din aspectele vieții politice, economice și sociale românești, comparate mereu cu situația existentă în Cehia, Ungaria, Polonia, nu este ocolit. Din 1989 până astăzi, președintele Iliescu „nu și-a modificat concepția despre lume și viață”; a rămas același comunist cu ticuri totalitare, obsedat de „lupta de clasă”, cu noțiunile esențiale conexe: pericolul „legionar”, primejdia monarhică, restaurarea colectivizării, percepția criticii întreprinse de opoziție ca „demolare la președinție”, asociată cu lozincă „mai multă liniște”. Dar, constată dl Hurezeanu, „liniștea și pacea socială au fost împiedicate să se instaureze în România ultimilor ani de înalți demnitari politici, precum domnii Ion Iliescu și Văcăroiu”. Amândoi moștenesc „un reflex al dicatului și un complex al asediului ideologic, transformabil, oricând, prin firul scurt, într-unul mineresc”.

Urmărind evoluția politicii externe românești, dl Hurezeanu relevă atitudinea echivocă a președintelui față de puciurile moscovite din 1991 și 1993: „dl Iliescu aștepta să vadă cine sunt învingătorii” și, nu întâmplător, eisistul sesizează în ambigui-

itatea comportamentală „nu doar afinități de ordin ideologic cu puciștii”, ci și străduința de a răspunde „corect” într-o relație în care „vasalitatea” față de fratele mai mare este evidentă.

Voința politică rămâne determinantă pentru reforma economică, dar amânarea privatizării, târăgănarea restructurării întreprinderilor sunt tot atâtea „obstacole majore în calea investițiilor străine”; în primii doi ani după revoluție, „nu ne-a dat nimeni bani din cauza mineriadelor”; ulterior, întârzierile progresului democratic în România „au justificat o lipsă suplimentară de interes a occidentalilor”; s-a adăugat „ambiguitatea în relațiile cu Moscova”, ce ascunde „opțiunea promoscovită subînțeleasă”, identică de nocivă cu „subtilitățile” prin care „se amână opțiunea prooccidentală univocă”.

În consecință, în ciuda efortului valutar, depus pentru crearea unei imagini agreabile a României dincolo de hotare, lumea civilizată percepe adecvat adevărul „tranzitiei” noastre. O poliție „suprainarmată la standardele latino-americane”, confruntându-se, în iunie 1994, cu sindicalistii în Piața Victoriei, „a spus mai mult occidentalilor despre România decât imaginea miniștrilor lui Văcăroiu mâncând popcorn”. Ecourile eventuale ale publicității făcute de revista americană *Leaders*, în septembrie 1993, apărută cu portretul președintelui pe copertă, au fost instantaneu anihilate de *Economist*, „cel mai citit săptămânal de afaceri din lume”, ce considera echipa dlui Văcăroiu „un guvern pădăchios”. Critica, identică de acidă, adusă opoziției pentru toate șovăielile ei este, de asemenea, receptată ca reală.

Între câine și lup oferă o imagine lucidă a României de azi, o viziune subordonată unor norme de fidelitate reproductivă, ce reflectă adevărul necosmetizat al „tranzitiei”: sărăcia generală, corupția înspăimântătoare, oboseala oamenilor, lehamitea, lipsa speranței, teama constantă a intelectualității că țara va reintra în sfera de influență a Rusiei. Eseurile dlui Emil Hurezeanu alcătuiesc un potențial manual de morală practică; ele ar trebui să constituie lectura predilectă a elevilor de liceu, concluziile lor, însușite de studenții acestei țări și studiate de părinții lor – cu aceeași evlavie cu care străbunii întârziiau, seară de seară, pe paginile *Bibliei*, cu conștiința că se purifică moral –, pentru a înțelege esența realităților contemporane.

Între câine și lup rămâne o carte tulburătoare, ce dezvăluie tot răul material, etic și spiritual adus României de actuala conducere a țării, dar sugerează și putința eliberării de sub povara malefică a unei ideologii străine de spiritualitatea românească.

Singurătate la amiază

Carmen Varfalvi-Berinde

Romanul Biancăi Balotă, *Zăpada de altădată* (Ed. Cartea Românească, 1995) este o reușită în principal prin viabilitatea personajului feminin pe care îl conturează. Ființa care își relevă traseul maturizării afective și, o dată cu acesta, cortegiul de

mici sau mari dezamăgiri, fără nimic spectaculos, dar dezvăluite cu un real har al povestirii, face parte din categoria personajelor vulnerabile, inhibitate și stingace în relațiile cu ceilalți, părînd de aceea rupte de mediul social, dar, în realitate, posedînd niște antene foarte fine în receptarea și înțelegerea semenilor. Inhibiția acționează ca un veritabil zid interpus între sine și lume, bruind comunicarea, dar avînd totuși meritul de a declanșa o luxuriantă viață interioară în care trăirile sînt atît de vii, încît imprimă un caracter de-a dreptul pasionant lecturii. Din această perspectivă, cartea este, în esență, romanul unui unic personaj, estompînd celelalte ființe pe care evocarea le readuce pe scena memoriei.

Ajunul revelionului găsește eroina singură și înstrăinată, într-un oraș frenetic în pregătirea apropiatelor petreceri. Plimbarea, în drumul spre o casă goală, cu micile jocuri interioare ad-hoc inventate, ca și cumpărăturile extravagante (o frapieră din argint și două pocale desperecheate) imprimă, încă din debutul cărții, acel ritm alert al monologului interior care se va concretiza mai apoi în rememorarea unei căsnicii nereușite. Această primă parte este intersectată de un capitol pasager și aparent fără legătură cu restul, în care inginerul Constantin Nedelcu o pornește din provincie, indecis și fără chef, spre un revelion în București, acolo urmînd să o reîntîlnească pe Diana, fosta lui iubită imprezibilă și electrizantă, cu care forma un cuplu fermecător la suprafață, dar fără strălucire în realitate. Aceasta este secțiunea care, deși dă unitate romanului (inginerul dovedindu-se a fi omul providențial în viața eroinei principale), este totuși clișeizată. Nedelcu și cei din anturajul său respiră un aer de „dēja vu“, lipsiți fiind de adîncime și autenticitate. Din fericire, se revine la personajul feminin principal, a cărui maturizare se face prin raportare la sentimentul singurătății. Lupta împotriva acestuia va fi treptat înlocuită printr-o acceptare spășită, pentru ca, spre final, prin interiorizare și asimilare perfectă, el să imprime personalității un soi de grație diafană.

Singurătatea este, de altfel, o adevărată temă subterană a romanului. Aproape fiecare personaj poate fi redus la un anume tip de singurătate, de la singurătatea bătaioasă a ziaristei, la cea nonșalant afișată a inginerului sau la cea disperată a lui Matei. Sentimentul va atinge apogeul intensității în imaginarea Creatorului, încheindu-și creația cu conștiința sfișietoare a inevitabilei părăsiri: „... și după ce terminase, își șterse mîinile și stătuse ostenit cu ochii închiși în soarele stins și blind al amurgului, cu fața trasă, răcorită de vînticelul de seară, și-și spuse că, uite, abia acum a făcut tot ce putuse, tot ce era de făcut pentru el, pentru fiul mult iubit pe care îl va pierde, îl va lăsa să plece și va rămîne singur, cu grădina Lui, cu florile și fructele Lui, care la ce mai slujeau?“ (p. 139).

Zăpada de altădată se încheie într-o notă echilibrat-optimistă, repunînd întreaga istorie într-o perspectivă îndepărtată, din unghiul femeii aflate deja în interiorul unei relații protectoare și împlinite, rememorîndu-și doar trecutele tribulații. Dacă, existențial, varianta este, desigur, cea fericită, din punct de vedere romanesc ea tinde să cadă în prozaic. Cartea este vie de la un capăt la celălalt, dovedind o autenticitate a

gestului auctorial, de unde și (dacă tot am numit păcatul major) marea calitate: nu încearcă să facă literatură, ci, dimpotrivă, relevă o autoare care, cu tot riscul, se scrie pe sine.

Trasee poetice Mircea Ivănescu

Dumitru Chioaru

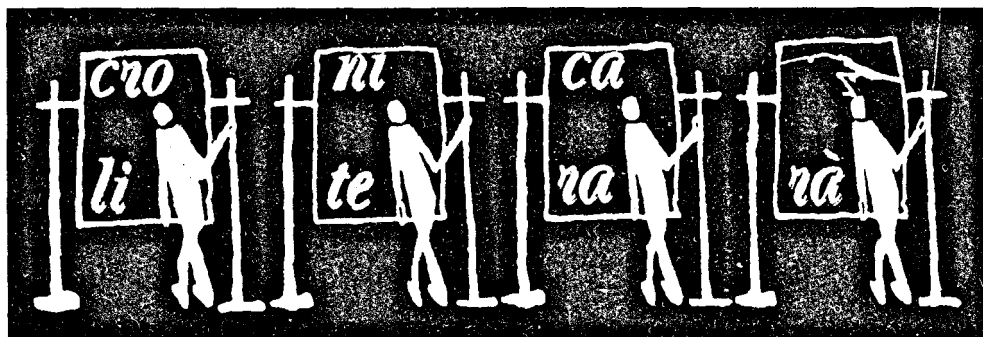
Prima antologie de *Versuri* (Ed. Eminescu, 1996; col. „Poeti români contemporani“) a lui Mircea Ivănescu apare cu întîrziere (la împlinirea vîrstei de 65 de ani), într-o simetrie cu debutul în volum (la 38 de ani), al cărui titlu l-a preluat. Antologia conține o selecție alcătuită de autor din seria de volume a anilor '70 (*Versuri*, 1968, *Poeme*, 1970, *Poesii*, 1971, *Alte versuri*, 1972 și *Amintirile* publicate, în 1973, în colaborare cu Leonid Dimov și graficianul Florin Pucă). Poezia aceasta vorbește mai mult cititorilor de azi decît celor din vremea aparițiilor editoriale, ca urmare a asimilării, în orizontul lor de așteptare, a experienței optzeciste și a esteticii postmodernismului. Criticul Ion Bogdan Lefter, în postfața intitulată *Mircea Ivănescu – poetul care nu încapă într-o antologie*, explică această întîrziere de a se antologa (și atunci doar parțial), depășind perspectiva sociologică a contextului receptării într-o perspectivă atemporală, în care poetul român are afinități, în realizarea Cărții unice, cu Mallarmé („intensiv“) și Whitman („extensiv“). Numai combinînd perspectiva temporală (sociologică) cu cea atemporală (strict estetică), putem înțelege lungul drum al receptării aceluiași poet din poziția de „marginal“ în aceea de „central“, exemplar creator de discurs și de școală nouă în poezia română.

Nu s-ar putea spune că critica n-a remarcat pînă acum trăsăturile definatorii ale poeziei lui Mircea Ivănescu (asumarea realului prin convenție sau punere în scenă; proustianismul căutării și regăsirii ființei pierdute; livrescul ca substanță substituită vitalului; narativitatea ca mască a lirismului confesiv; rostirea prozaică; autoreflexivitatea ironică etc.), dimpotrivă, descrierile ei sînt exacte, fără a implica însă o judecată de valoare pe măsură (deși au existat asemenea judecăți critice, la vremea respectivă, „excentrice“: Matei Călinescu, I. Negoitescu, Gh. Grigurcu). Cota actuală a operei și a numelui lui Mircea Ivănescu nu este consecința venirii la modă a unei formule poetice pînă acum „marginale“, ci dovada unei valori care s-a impus pentru totdeauna.

Versurile lui Mircea Ivănescu alcătuiesc un discurs continuu pe aceeași temă/obsesie

care ar fi *absența ființei*. Cu o excepție (Al. Cistelean într-un substanțial studiu aplicativ din *Poezie și livresc*), critica s-a ocupat mai mult de retorica decît de substanța și problemele liricii lui Mircea Ivănescu. Valoarea durabilă a acestei poezii constă, fără îndoială, în maniera originală de-a pune problema ființei, dar tensiunea cu care este trăită absența ființei generează continuu un *lirism al absenței*. Intelectualizarea discursului despre ființă nu distruge lirismul, ci îl conservă prin ridicare la putere. Poetul descrie ironic magia intenționalității, prin care timpul pierdut este regăsit ca amintire. Amintirea este singurul argument în fața neantului despre ființa absentă, corespunzînd – cum remarcă Al. Cistelean – cu „momentul de eșec al mitului: Orfeu nu mai izbutește să scoată din Absență ființa iubită“. Poezia lui Mircea Ivănescu este expresia amintirii unei amintiri, altfel spus, un *anamnesis* al ființei absente și, totodată, un *poiesis* prin care aceasta este reprezentată în realitatea textului.

Mircea Ivănescu trădează în monotonia, tematică și stilistică, remarcată de critică la suprafața poemelor sale ca scădere, nostalgia textului unic, care nu poate exista decît prin diversitatea variantelor, mereu „alte“ sau „nouă“. Poemele par, tocmai de aceea, file dintr-un jurnal în care poetul se reprezintă la persoana a doua (viziunea modernă a Eu-lui ca Altul) sau a treia (avînd și o identitate stranie în urmuzianul ciclu *Mopetiana*, al cărui personaj central este *mopete*), în acțiuni sau stări cărora conjunctivul le dezvăluie doar existența lor în negativ, virtuală. Textul este țesut din impresii, reflecții și amintiri, personale sau livrești, prin care trecutul revine proustian în prezent. Sintaxa poetică a lui Mircea Ivănescu este întru totul adecvată trecerilor insesizabile dintr-un timp sau spațiu (real/imaginar) în altul, indicîndu-le adesea cu intenție ironică, aruncînd puntea conjuncției și între stări de spirit simultane, apropiate sau extreme, deschizînd paranteze între care prinde viață alt poem, reluînd totul de la capăt cu puterile neistovite ale celui care, deși pare prins în jocul gratuit al destrămării și recreării continue a lumii prin cuvînt, își obiectivează în text labirintul lăuntric. Constructorul de labirinturi poetice și-a asimilat strategia *povestirii* unor nuclee lirice, rostindu-le prozaic, descompunîndu-le în detalii aparent nesemnificative, dar puse dintr-o dată în valoare de suspendarea lor temporală, de dobîndirea unei relative stări de imponderabilitate, pentru ca – evanescente – să dispară prin magia pe care-i stăpîn „povestitorul“-demiurg. În tot acest timp, lirismul nu se degradează în anecdotă, ci se manifestă în toată prospețimea ivită din structura unui poet care nu-i esențial livresc, ci – în accepția acordată termenului de către Schiller – autentic „sentimental“.

cartea de nisip

„Carte după carte, cafea după cafea...”
(Bioy Casares despre Borges)

Trei poeți într'un singur eu

- Octavian Gr. Zegreanu
Trei „z”
Cluj, Ed. Carpatica, 1996

Cartea bilingvă de versuri *Trei „z”* este un fel de triadă formând același triunghi magic: tatăl, fratele și fiul, adică Aurel, Emil și Octavian.

Ea ascunde într'însa, cu aleasă discreție dar și cu elocvență sugestivă, două mesaje, unul mai autentic decât celălalt, sau, mai bine zis, la fel de autentice: mesajul poetic și cel de omenie.

Primul mesaj, cel poetic, nu este altceva decât o luminoasă sinteză rostită omogen în originalitatea ei, a poeziei specific ardelenene, cu atributele ei originare: gravitate, sobrietate, comuniune cu natura și cu filozofia – o anume filozofie – a vieții.

În aceste prozodii trismegiste, nota esențială o formează perfecta simbioză dintre poezie și gândire, dintre starea de incantație și cea de meditație, versul și gândul formând una și aceeași vatră logistică.

Definiția care i s'ar potrivi mai bine este cea dată poeziei de către filozoful italian neohegelian, Giovanni Gentile: „Poezia este ceea ce cu toții știm că este”, adică, vorba poetului neoclasic francez Paul Valéry: „o sublimă platiniditate”, ceea ce vrea să spună că ea exprimă stările obișnuite ale conștiinței umane, dar la modul sublim.

Așa stau lucrurile și cu versurile Zegrenilor (undeva în Iran se găsește un munte care poartă numele de Zagra!), adică ele evocă sentimente și gânduri aparținând tuturor sufletelor omenești – în special celor transilvănene – exprimate elevat, incantatoriu, sublim... Avem de-a face deci cu ceea ce înseamnă poezie adevărată, cea care se oferă inimii precum sărutul oferit ființelor iubite.

Al doilea mesaj, cel de omenie, este o invitație mărinimoasă la buna, înțeleaptă și dreaptă conviețuire și afectivă înțelegere în lumina aureolată a valorilor spirituale reciproce dintre cele două etnii, cea română și

cea maghiară, care conviețuiesc pe acest platou de aproape un mileniu și vor mai conviețui atât cât va hotărî Providența. Ideal ar fi dacă toată poezia românească – cea adevărată – ar fi tradusă în limba maghiară, iar cea maghiară în limba română. Ar fi calea cea mai luminoasă, și perenă, a bunei înțelegeri și comuniuni dintre noi, pe prietenie și nu pe dușmănie. Un prim pas, oricât de modest, dar foarte sugestiv, este și cartea lui Octavian Gr. Zegreanu.

TEOHAR MIHADAȘ

Vestimentația europeană

- Cecilia Caragea
Istoria vestimentației europene
Timișoara, Ed. Almanahul Banatului, 1995

S-ar crede că nimic nu este mai simplu decât a scrie o carte despre vestimentație. Pentru Cecilia Caragea, întreprinderea se constituie însă într-o demonstrație de erudiție, fără să fie, în același timp, un gest orgolios gratuit: dimpotrivă, cartea curge firesc, dincolo de orice stridență. Volumul nu rămâne o simplă taxonomie a modelelor europene de-a lungul vremurilor (deși ochiul care ar căuta-o o poate descoperi cu ușurință), el apelând la justificări general umane (psihologice și filosofice). Motivațiile adânci ale nevoii omului de a purta veșminte susțin întregul text, fundamentându-l, iar în cele din urmă *Istoria vestimentației europene* consacra statutul îmbrăcămintii de semn al textului social și psihologic, într-o viziune neapărat nouă, dar cu totul convingătoare. Aspectele strict tehnice nu acaparează substanța volumului și, dacă autoarea se ocupă într-un întreg capitol de materialele și tehnicile de fabricare a țesăturilor și hainelor, ea urmărește, cu aceeași dezinvoltură, problema mai generală și mai greu de rezolvat a evoluției formelor, integrând istoria vestimentației într-o insolită și cuceritoare istorie a mentalităților. Discursul său are o uimitoare decență și, pe de altă parte, este de o inteligență strălucitoare, fără să aibă rigiditatea discursului științific tehnicist, dar fără să piardă din rigoarea acestuia. Cu alte cuvinte, volumului Ceciliei Caragea pare să nu îi lipsească nimic decât, poate, un aparat bibliografic bine evidențiat (lăcună surprinzătoare la un spirit atât de sistematic).

Poezia unui prozator

- Costache Olăreanu
Caiete vechi și sentimentale
București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1995

După atîta vreme consacrată exclusiv prozei, Costache Olăreanu își uimește cititorii apărînd cu un volum de poezie, dintre producțiile sale de pînă „pe la 18 ani”. Curajosul său gest este prefațat de un avertisment al autorului, care așază poemele sub „un inevitabil efect retro”, dar și sub semnul necesității unor „clipe de inocență și inactualitate”. Trecînd peste motivațiile de la baza publicării unui atare volum, nu putem ignora prospețimea spumoasă a unor poezii, despre care nu se știe dacă este semnul

talentului poetic incontestabil sau vine din starea de grație a vîrstei la care poeziile au fost scrise. Un aer vag desuet al prozodiei sau imagisticii, precum și sentimentalismul expresiei fac din poemele lui Costache Olăreanu o lectură fermecătoare sub zodia nostalgiai culturale.

MIHAELA URSA

Etica lui Adam

- Dan Pavel
Etica lui Adam
București, Ed. DU Style, 1995

A scrie o carte despre etică este oricînd un demers provocator, iar eseul lui Dan Pavel nu face excepție de la regula întîmpinării ofensate a rosturilor incomode.

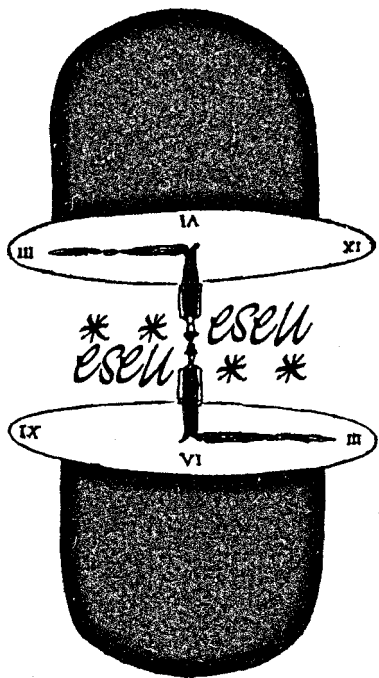
La vreme de schimbare, într-un spațiu de răsăpîntie, preocuparea autorului *Eticii lui Adam* e consonantă cu a altor comentatori ai „actualității românești”: Alina Mungiu, Andrei Cornea, H.R. Patapievic, Gabriel Andreescu. Tuturor le este în obișnuință abordarea nevoalată, lipsită de menajamente a „fracturii” de mentalități și comportamente din societatea noastră. Temeiul acestei disjunctii e o problemă de limbaj, fiindcă prin limbaj poate fi identificată diferența dintre Etică și Morală: „Nu numai răul poate fi banal – spune D.P. – ci și adevărul. Cînd un adevăr pare banal nu trebuie să ne ferim a-l rosti. O astfel de banalitate este necesitatea de-a face ceva cu limbajul nostru astfel încît să putem vorbi cu sens”.

Banalizarea răului, minimalizarea lui antrenează o privire amnezică asupra istoriei întreținută de respingerea eticului, care, în opinia lui Dan Pavel, ar trebui să preceadă politicul. Astfel, primele cinci capitole ale lucrării: *Mistica numerelor*, *Tirania inteligenței*, *Interludiu* (ce se ocupă pe larg de morală suicidară a lui Panait Istrati), *Jocul de-a fi sau a nu fi Holocaustul* și *„Un popor ales”, românii* – exemplifică, în contextul evoluției evenimentelor istoriei moderne și contemporane, evadarea sensului din limbaj determinînd în final rescrierea istoriei conform discernămintului dintre Bine și Rău și nici pe departe în funcție de codul normelor și interdicțiilor, al acelor „reguli de circulație socială” subsumate moralei – întîlnită pretutindeni și nu mai puțin în regimurile totalitare. „Comunismul avea o morală, chiar dacă nu avea o etică.” Spre deosebire de Tzvetan Todorov în *Face à l'extrême*, Dan Pavel consideră că limitele n-au fost înregistrate aici, la noi, de conștiința din pricina gregarității. De aceea, lucrarea discutată este o pledoarie pentru „găsirea unor noi valori”, revendicîndu-se „în primul rînd de la Platon, Sfîntul Augustin iar dintre moderni de la Leo Strauss [...] pentru critica făcută de el empirismului logic, filosofiei analitice, relativismului [...] din perspectiva filosofiei tradiționale, în special a teoriei dreptului natural” (p. 19).

Ultimul capitol e scris în cu totul alt registru, constituindu-se drept scenariul proiecției mitice a bătăliei dintre Bine și Rău la Armageddon, cînd va trebui cu toții să dăm seama...

MONICA GHET

Omul, prințul obosit și Caligula

(I)

Ion Vartic

În Săptămîna luminată s-a stins Simion Timariu, probabil ultimul prieten sibian de tinerețe al lui Cioran care mai era în viață. A avut pînă în clipa morții un extraordinar cult al lui Cioran, întreținînd și întîrînd, prin evocări frenetice, interesul pentru prietenul său mai ales în acea vreme cînd acesta, interzis fiind la noi, devenise, în special printre tineri, aproape un necunoscut.

În lunile din urmă, l-am rugat pe Simion Timariu să se mai uite prin arhiva lui – atît de ardeleneste ordonată și conservată – în speranța că va mai găsi și alte fotografii de tinerețe cu Cioran și prietenii lui sibieni din anii '30. Arătîndu-mi cîteva dintre ele, și-a reamintit, iarăși, de escapadele lor de la „Bufnița“, „Mielul alb“ și pivnița de vinuri de sub tunelul străzii Fingerling, unde, adeseori, ascultau, cu satisfacții mateine, alte și alte episoade amoroase din viața pitorescului „prinț obosit“ (cum i-a zis, mai tîrziu, Cioran excentricului său amic Ghiță Văcaru). Brusc, spre surprinderea mea totală, a pomenit și de marea pasiune pentru Sorana Țopa a lui Cioran, care, după cît se pare, își îneca în alcool eșecul pasional, exclamînd patetic cu gîndul la himera lui: „Parcă-i luna plină! Nu pot dormi din cauza ei!“. Imaginea aceasta a lui Cioran, întipărită în memoria prietenului său, mi se pare de-a dreptul senzațională, amintindu-mi, dintr-o dată, de halucinațiile lui Caligula, așa cum au fost ele înregistrate de Suetoniu: „Noaptea, invita cu stăruință luna, cînd aceasta era plină și strălucitoare, să vină în brațele lui și în patul lui“. Or, întrucît și Caligula suferă de insomnie, Cioran îl și citează la loc de cinste pe acest Karamazov imperial – „totul mi-e permis împotriva oricui“, exclamă, o dată, cezarul – într-unul din paragrafele *Îndreptarului pătimas*, unul din acelea în care se înfiripă insolitele sale reverii crepusculare: „... Adesea m-am

timp. Cetățean al lumii, cetățean al nimicului“. Cioran și-a anunțat, de altfel, în mai multe rînduri, ruptura de acel „popor cinstit“ de păstori din care se trage, sufletește simțindu-se, dimpotrivă, solidar cu „romani amurgului imperial“. Aceasta pentru că misiunea omului e una singură: aceea de a deveni „estet al propriei individualități“, întrucît: „Omul e artă“. Nici că se poate un mai lapidar și radical manifest decadent decît acesta!

În consecință, ereditatea lui spirituală, fantasmatică totodată, nu se suprapune aceleia reală; psihic, el visează la o ereditate încărcată de tip crepuscular. De aceea, Cioran își deplînge nenorocul de a fi avut „pă-

rinți normali, părinți cumsecade“ și de a nu fi suferit de sifilis, boala geniului, și nici măcar de epilepsie. Ca să nu mai vorbim de supremul nenoroc, „nenorocul valah“ ce l-a urmărit toată viața. De aici și slăbiciunea lui manifestă pentru indivizi insoliti ca Ghiță Văcaru și Ionul mumii, care – reprezentînd prima generație „de la oraș“, cu școală – intră brusc pe o altă orbită spi-

rituală, metamorfozîndu-se în tipi dezecilibrați cu exasperări decadente. Cu o intuiție precisă, G. Călinescu vorbea despre străvechea „țărănie“ sibiană, cu „fineți de aristocrat“, adică exact despre ce observa și Thomas Mann, că o stirpe bătrînă, în amurgul ei, se transfigurează prin artă. Două dintre fotografiile, făcute în 1934, din arhiva lui Simion Timariu sînt, în acest sens, extraordinar de edificatoare. Din ambele, din grupul fotografiat, sare imediat în ochi Ghiță Văcaru, „cu aerul său de prinț obosit“. E un bărbat foarte înalt, cu fața prelungă și tenul măsliniu, cu ochii mari, încercuți expresiv de chefurile și nopțile nedormite, îmbrăcat într-un palton strîmt, cu tăietura impecabilă, pe corp, cu fularul alb, de cașmir, înfășurat artistic, boem, în jurul gîtului și, ca întotdeauna, cu mînuși *glacés*, iar pe cap cu o pălărie cu calota înaltă, lăsată pe ochi: un fel de Monte Cristo printre amici. Fiu de cojocar din Ocna (ajuns apoi blănar prosper al Sibiului), Ghiță Văcaru își transfigurează stirpea: e un dandy, cu izbucniri crepusculare, care-și scoate din minți asistența, făcînd baie în cada umplută cu parfumuri și apă de colonie și, în același timp, psalmodiînd, cu variațiuni, o jumătate de vers baudelairean, prinsă de la una dintre iubite. De altfel, Cioran îl îmboledea mereu să dea banchete, căci îi plăcea enorm gestul final cu care „prințul obosit“ încheia, seniorial, orgia, adăugînd, peste toate, bacșișul ce era măcar cît suma întregii consumații... Din *Îndreptarul pătimas* aflăm că saltul de la „țăranel roman“ la „senatorul roman“ e acela de la „natură“ la „om“. Or: „Omul e artă“, deoarece fiecare are obligația să fie „estet al propriei individualități“. Tocmai acest salt mortal din biografia lui Ghiță Văcaru îl atrage pe Cioran: țaran prin naștere, odată trecut prin școli, acesta nu ajunge un funcționar oarecare, adică un burghez, ci direct un fel de *prince fatigué*, actor fantasmagoric al unei nobilități inventate. Adică, în sensul baudelairean-sartrian al cuvîntului, un *declassat*.

Dar procesul acesta al „declassării“, cu efecte surprinzătoare, îl reflectă chiar și biografia construită a lui Cioran.

(Continuare în numărul viitor)

Timp și memorie la Jean Giraudoux

Anca Măniuțiu

Mitul Ondinei, așa cum apare el structurat dramatic în piesa omonimă a lui Jean Giraudoux, pare să aibă la bază un pariu existențial a cărui miză ar fi timpul și memoria. Cu alte cuvinte, fără tulburătoarea intruziune a timpului uman (ca durată, în sensul bergsonian al termenului) în cel mitic, conflictul dramatic nu ar mai avea loc.

Timpul mitic căruia îi aparține Ondine, înainte de întâlnirea cu Hans, este timpul linear, încremenit, al naturii înseși. Existența ei este una primară, în care ființa ei spirituală nu s-a trezit la viață. Ea trăiește într-o lume cvasiedenică, în care pare să domnească spiritul virginității, o lume unde „marea aventură a cărnii și a pământului nu a început încă”*, iar Ondine nu este într-un totol desprinsă de elementarul acvatic. Hans tulbură acest univers transparent, iar sosirea sa echivalează cu o agresiune, cu o traumă ce va declanșa motorul timpului și al memoriei.

Intruziunea omenească naște în Ondine percepții și sentimente nebănuite și necunoscute pînă atunci. Uimirea ei copilărească în fața frumuseții lui Hans, mînia neputincioasă cu care privește cum acesta se pregătește, imposibil, să înfulece pîntrăvul aruncat de viu în tîgaie, nu sînt decît semne ale iubirii ei pe care să se nască. „Orice percepție este deja memorie”, spune Bergson, iar memoria Ondinei începe într-adevăr să existe în clipa în care, privindu-l pe Hans, ea întrevede, ca într-o străfulgerare, viitorul ei tragic, moartea lui Hans, și are presentimentul amintirii pe care i-o va lăsa ceasul de așteptare, cînd Hans nu o va fi sărutat încă. Nu este vorba însă de o simplă premoniție: este cea dintîi breșă făcută în timpul univoc, fără trecut și fără viitor, deci fără memorie, al Ondinei. În mod paradoxal, această ieșire din timpul mitic, această asumare a memoriei are loc prin amintirea unor fapte care nu s-au întimplat încă. Dobîndind memorie, o miraculoasă „memorie anticipativă”, am spune noi, Ondine lasă în urmă un soi de eternitate informă („Trăiesc de secole și nu voi muri niciodată”, va repeta ea, amar, mai tîrziu), o eternitate fără impact asupra ființei ei lăuntrice.

Între „veșnicia trecută” și „veșnicia viitoare” (cum ar spune Georges Poulet), se inserează această durată umană, la care Ondine aspiră cu toată forța iubirii sale, asumîndu-și totodată și povara memoriei acesteia. Povară care își are farmecul ei

dureros, deoarece ea va exista doar atîta vreme cît dragostea lui Hans va rămîne pură, nealterată.

Distanța care separă dimensiunea temporală mitică – încremenită și amnezică, a spiritelor elementare – de cea subiectivă, omenească, devine un tunel al timpului, a cărui traversare este sinonimă unei încercări inițiatice. (Abia sugerată la Giraudoux, aceasta este evidentă la La Motte-Fouqué, unde lumea Undinei și cea a cavalerului Huldbrand este separată de „pădurea vrăjită” în care mișună gnomi și făpturi demonice, duhuri ale apei și ale pământului, și care reprezintă pragul dintre lumea mitică și cea omenească.)

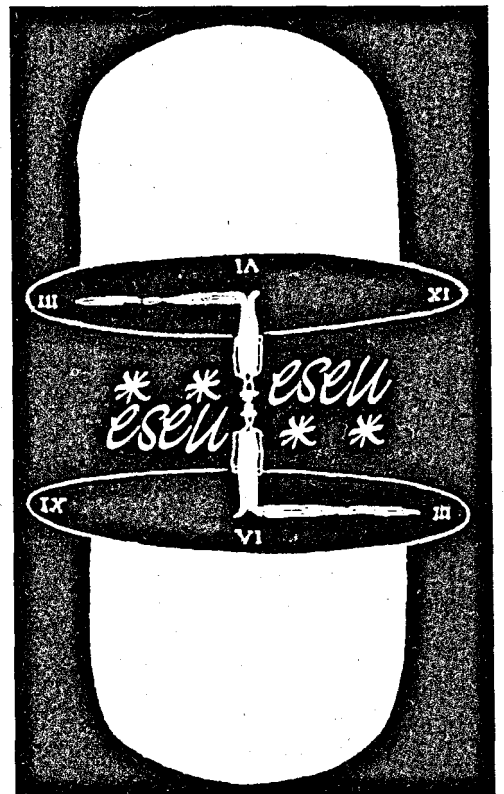
Teatrul îi oferă lui Giraudoux posibilitatea de a pune în scenă acțiunea implacabilă a destinului sub forma unui joc al secvențelor temporale. Acesta devine învelișul ludic al forței fatale ce acționează asupra duratei umane a Ondinei. Iar maestrul acestei ceremonii este regele ondinelor, care, sub înfățișarea unui magician iluzionist, pregătește spectacolul dat cu ocazia prezentării Ondinei, de către Hans, la curtea regelui.

Punînd în scenă, sub ochii curtenilor (și ai noștri) întâlnirea dintre Hans și Bertha, iubita abandonată de acesta pentru Ondine, întâlnire ce urma să aibă loc abia peste cîteva luni sau peste un an. (Căci destinul, în concepția lui Giraudoux, nu este decît „o formă accelerată a timpului”), sau purtîndu-ne în trecut, spre a-lămuri misterul originii conțresei Bertha (adevărata fiică a familiei de pescari care a crescut-o pe Ondine), magicianul tulbură scurgerea obiectivă a timpului, transformîndu-l într-o durată fluidă și elastică, în care viitorul și trecutul devin prezent. Deși, în ordinea spectaculară, acest prezent apare ca rod al unei duble iluzii, ca „reprezentare”, el are încărcătura realității, căci, agresînd cronologia firească, sub formă ludică a „teatrului în teatru”, el nu face, de fapt, decît să precipite evenimentele înserise în cartea implacabilă a destinului personajelor. Timpul iluziei dramatice devine cel al realității dramatice. Hans îi este deja infidel Ondinei, iar pactul acesteia cu regele ondinelor va trebui respectat. Mizînd pe absolutul dragostei umane, Ondine pierde.

Iar acest lucru echivalează cu condamnarea la moarte a lui Hans și cu ieșirea ei din timpul uman.

Consecința cea mai tragică a acestei re-integrări a timpului mitic este însă, pentru Ondine, pierderea memoriei. Acceptîndu-și eșecul în ordinea umană, ea nu se poate resemna să trăiască fără acel „imens edificiu al amintirii” de care vorbea Proust. Și, de fapt, este imposibil să nu ne gîndim la Proust, cînd, în final (poate partea cea mai tulburător-poetică din *Ondine* de Giraudoux), ea îi revelă lui Hans cum a înțeles să salveze de la uitare fărîme din viața ei printre oameni. Aruncîndu-și în Rin mobilele și lucrurile de care fusese înconjurată în castelul lui Hans, ea încearcă, de fapt, să-și construiască un univers anti-amnezic, care, prin provocarea unor posibile amintiri „involuntare”, ar ajuta-o să retrăiască, „proustian”, realitatea care le-a dat naștere. Căci, ne spune Proust, dacă reușim să regăsim cadrul senzațiilor ce păstrează bucuriile și suferințele noastre trecute, acestea au puterea să instaureze în noi eul care le-a trăit. „Îmi reproșai, uneori, îi spune ea lui Hans, că urmez neabătut, mereu și mereu, același drum, în casa ta, că gesturile mele erau întotdeauna aceleași, și că îmi numărăm pașii. Asta pentru că știam că va veni ziua cînd, fără memorie, va trebui să cobor din nou, în adîncul apei. Îmi dresam trupul, silindu-l să urmeze itinerarii imuabile. Pe fundul Rinului, chiar lipsit de memorie, el nu va mai putea de-acum decît să repete mișcările pe care le avea în preajma ta. [...] Voi coborî scări, în adîncul apelor. [...] Voi răsfoi cărți, în adîncul apelor. [...] Voi deschide ferestre, în adîncul apelor. [...] Și astfel, despărțiți de uitare, de moarte, de veacuri, de fire, ne vom înțelege bine și ne vom fi credincioși.”

Chiar dacă, fiind voluntar, demersul mnezic este, aprioric, deosebit de cel al lui Proust, care nu „caută” amintirea, ci este copleșit cu violență, și pe neașteptate, de ea, în fața unui gest, a unei savori, a unui parfum sau sunet, Ondine încearcă, în lumea fantastică din adîncul apelor, să trezească în trupul ei fără memorie amintirea „timpului pierdut” printre oameni.

* A. Rousseaux, *Ames et visages du XXe siècle. Le paradis perdu* - Colette, Gide, Chardonne, Giraudoux, Paris, 1946, p. 139-140.

• Lucian Boz văzut de Ross

• Mircea Eliade văzut de Neagu Rădulescu

Între multe scrisori trimise nouă din îndepărtata Australia de către Lucian Boz se numără și un număr de șapte, schimbate între el și Mircea Eliade, în cursul anilor 1981-1984. Cei doi nu se mai văzuseră din 1950, când Eliade, însoțit de prozatoarea Sorana Gurian, l-a vizitat, în Franța, pe Lucian Boz. Apoi, cum Boz se stabilise în Australia, relațiile dintre cei doi nu mai sunt așa intense. Sunt re-luate în 1981 printr-o scrisoare a lui Lucian Boz din 1 octombrie 1981, când îi trimite un exemplar din cartea sa *Anii literari '30*, în care vorbește în mai multe rânduri de Eliade, având acolo cronici la *Isabel și apele diavolului* și la *Maitreyi*. Îi semnaleză cu acest prilej și prezența în presa australiană a unor cronici la cărțile

lui Eliade, între care una apărută în *Sidney Morning Herald* (1958) și alta în *The Australian* (1978). A doua scrisoare este cea din 12 noiembrie, același an, în care îi scrie lui Eliade că știe că deja a primit cartea sa, deoarece dl Linscott Ricketts i-a comunicat că a văzut-o pe biroul său. Faptul îl scoate din muțenie pe Eliade, care trebuie să se dezvinovățească, arătând că e grav bolnav de artrită reumatoidală și de cataractă, din care pricină scrie cu mare greutate. Va fi, de altfel, singura scrisoare scrisă de mîna lui Eliade, deoarece următoarele vor fi dictate de el și scrise la mașină, în engleză,

deoarece situația i se înrăutățește, iar soția, Christinel, care îl ajută la corespondență, era și ea indisponibilă, în urma unei operații. Mircea Eliade se arată însă culant și amabil la rugămintea lui Boz de a o recomanda pe tinăra Pascale Biondi pentru un post la editura pariziană Payot. Mai aflăm că, pentru a se trata, Eliade a luat calea Floridei, unde spera ca soarele acesteia să-i facă bine și să se remonteze.

Scrisorile de față îl surprind pe Eliade în faza de crepuscul, trăindu-și greu anii din urmă, însoțit de amărăciunea de a nu mai putea lucra ca altădată și marcat de faptul că unele lucrări nu mai aveau să fie terminate. Tocmai de aceea valoarea lor e deosebită.

MIRCEA POPA

Epistolar

II

Lucian Boz
Box 1538, G.P.O.
Sydney. N.S.W. 2001
Australia

Sydney, 1 octombrie 1981

Dragă Domnule Eliade,

Ultima dată când am avut prilejul de a vorbi cu d-ta a fost în vara anului 1950, când, împreună cu Sorana Gurian, ai venit într-o duminică la locuința mea de-atunci, la Varenne St. Hilaire.

Bineînțeles, am urmărit activitatea și succesele d-tale din anii ce au urmat. Când mă aflu la Paris, vorbesc despre d-ta cu Cioran, Ionescu, Monica Lovinescu și soțul ei, Virgil Ierunca, iar, în corespondență, cu

Nicolae Steinhardt. Era să uit, printre aceștia, pe Ionel Jianu.

Mă aflu în Australia din 1951 și, după dificultățile inerente oricărui debut într-o țară străină, am reușit a crea un birou de „Public Relations“, unde sunt ajutat de soția mea.

Începînd din 1979, am început publicarea câtorva cărți. Fiindu-mi imposibil de a le imprima, costul fiind prohibitiv, le-am scos prin sistemul de polycopiere Xerox. Au apărut, până acum, următoarele: *Masca lui Eminescu* (1979); o plachetă de nuvele: *Moartea abstractă* (1980) și, anul acesta,

→

→

Anii literari '30. Chiar astăzi ți-am trimis, recomandat prin avion, un exemplar din această lucrare. Cred că te va interesa deoarece vorbesc despre d-ta în prefață, în cronicile despre *Isabel și Maitreyi*, cât și în cronică despre *Orașul cu salcâmi* al lui Mihail Sebastian. Altă cronică, susceptibilă de a te interesa, este cea despre Princesesa Bibescu, ca succesor al ei la Academia Regală a Belgiei.

În sfârșit, îți semnalez că, din când în când, apar cronici despre lucrările d-tale în presa australiană. Astfel, în 1958, *Sydney Morning Herald* a publicat o cronică despre *Patterns in comparative religion*, iar, în 25 aprilie 1978, cotidianul *The Australian* a publicat o recenzie a cărții d-tale *No Souvenirs*. Dacă nu ai aceste cronici, fii bun și scrie-mi și ți le voi trimite imediat.

Am câteva din lucrările d-tale științifice, dar n-am nici una din creațiile literare. Dacă cumva dispui de unele dintre ele, ți-aș fi recunoscător dacă mi le vei trimite.

În adăstarea câtorva rânduri de la d-ta, îți urez sănătate și voie bună.

Lucian Boz

[III]

Lucian Boz
Box 1538, G.P.O.
Sydney. N.S.W. 2001
Australia

Sydney, 12 noiembrie 1981

Dragă Domnule Eliade,

Mă întrebam dacă ai primit scrisoarea și *Anii literari '30*, ambele trimise în ziua de 1 octombrie.

Nedumerirea mea a luat sfârșit astăzi, grație scrisorii primite de la prietenul d-tale Linscott Ricketts, ce a văzut cartea pe biroul d-tale.

Cum cartea mea nu este în vânzare, ci destinată criticilor și istoricilor literari tineri, precum și câtorva prieteni, i-am înapoiat ceul de 10 dolari ce mi-a trimis și,

[1]

History of Religions. An International Journal for Comparative Historical Studies [Antet tipărit]

Chicago, 19 dec. 1981

Dragă Lucian Boz,

Îmi cer iertare că sunt nevoit să recurg la această scrisoare-circulară.

Sufăr de aceeași veche artrită reumatoidă, în pofida tratamentului cu aur coloidal, degetele și încheieturile mâinilor îmi sunt încă inflamate. De mai bine de un an scriu cu mare greutate. Ce e mai grav: toxicitatea aurului m-a slăbit destul de serios. Nu pot lucra decât câteva ceasuri pe zi. Nici nu știu dacă voi ajunge să închei lucrările începute.

De aceea v-aș ruga să nu-mi mai trimiteți cărți sau reviste, căci nu le voi putea citi. (Doctorii amână mereu operația de cataractă...)

Și încă o rugăminte: să-mi fie îngăduit a nu răspunde la scrisori.

Iertare că răspund atât de târziu. Am recitat cu melancolie multe texte din *Anii literari '30*.

M-ar interesa mult recenziile din presa australiană, pe care îmi scrii că le-ai păstrat.

Plec pt. 2 săptămâni în Florida, la soare. După 5-6 ian[uarie] îți voi trimite unele din ultimele mele publicații.

Îți urez un An Nou fericit și multă sănătate, al d-tale,

Mircea Eliade

[III]

Sydney, 8 ianuarie 1982

Dragă Mircea Eliade,

Îți mulțumesc pentru rândurile d-tale din 19 decembrie. Datorită sărbătorilor, ele mi-au parvenit abia ieri.

M-a întristat să aflu cât de mult suferi din cauza artritei reumatoidale, cât și de neplăcerile ce-ți cauzează cataracta.

scrie că volumul i-a adus multă satisfacție intelectuală și îmi anunță iminenta trimitere a ultimei sale cărți (și citez): „ce va fi un fel de lucrare a vieții mele”².

Aștept, cu plăcerea ce bănuiești, ultimile d-tale publicații, ce-mi scrii că îmi vei trimite.

Cu cele mai bune urări de sănătate și voie bună, rămân al d-tale,

Lucian Boz

¹ Recenzia lui Roland Challis, din *The Sydney Morning Herald* (10 mai 1958), la *Patterns in Comparative Religion* și aceea a Annei Gibbs, din *The Australian* (25 aprilie 1978), la jurnalul lui Eliade. (Nota red.)

² E vorba despre *Devenirea intru simță*. (Nota red.)

[IV]

Lucian Boz
Box 1538, G.P.O.
Sydney. N.S.W. 2001
Australia

Sydney, 6 februarie 1984

Dragă Mircea Eliade,

A apărut o carte la Paris: *Vasile Evăntescu, l'homme à tête d'oiseau* de Alain Absire, Editions Calmann-Lévy, al cărei subiect e asemănător cu cel al nuvelei d-tale *Un om mare*. Poate că n-ar fi rău să citești zisul roman și să vezi dacă am sau nu dreptate.

Sesizez acest prilej pentru a te ruga, dacă acest lucru nu te deranjează, să-mi faci un serviciu. Iată detalii:

Un vechi și drag prieten parizian, Jacques Daniel, spirit eclectic și neobosit cititor, ca și mine el a fost surprins de analogia dintre eroul d-tale, Cucoaneș, și cel al lui Absire.

Un amic al lui Daniel l-a rugat să intervină la una din editurile pariziene pentru angajarea unei tinere: Pascale Biondi, al cărei „Curriculum Vitae”, ce alăturerez, dovedește o temeinică pregătire și o bogată experiență în ceea ce privește problemele editoriale.

Ți-aș fi extrem de obligat dacă vei da curs acestei rugăminti și-mi vei trimite un

Best regards,

Mircea Eliade

chiar astăzi, i-am expediat un exemplar din *Anii literari '30* cu complimentele de rugă.

Știu că ești foarte ocupat. Cred însă că vei găsi câteva minute, spre a răspunde precedentei mele scrisori.

Cu cele mai bune salutări, rămân același,

Lucian Boz

Sper că scurtul *séjour* în însorita Florida ți-a făcut bine.

Alăturat, cele două cronici australiene despre două din cărțile d-tale. Cum vezi, *écart*-ul dintre aceste cronici este de 20 de ani!

În ceea ce privește *Anii literari '30* am avut ecouri favorabile (unele chiar laudative) de la o serie de profesori universitari și cercetători literari. Constantin Noica îmi

cuvânt de introducere pentru Editions Payot, ce voi înainta fără întârziere d-șoarei Biondi.

Cum nu știu dacă în acest moment te afli la Chicago, unde-ți trimit prezenta, sau la Paris, voi trimite chiar astăzi dublul

(Continuare în p. 14)

lentini cã nãrã

atit de tãnzã. Am recitat
in meditaie nã
tutã din Anii Pãunii '30.

Nã-am rãtãrã - nã
recogitã din pãrã
anã nãrã, pe care
nu scriã cã nã-am
pãdit.

Plecã pt 2 septã
in Tãrnãvã, la soare.

8 septã 5-6 ianã
lãtã ~~ca~~ din

netã nãrã

publicãã.

2ã. meztã in Don
Non fãrã, xi nãrã
nãrã, 4 Jãrã
pãrã cã elã

(Urmare din p. 12)

acestei scrisori pe adresa Editions Payot. În acest caz, te rog a fi bun și a trimite cuvântul de introducere direct d-șoarei Biondi, la adresa ei personală:

Mademoiselle Pascale Biondi
9, Avenue Foch
94160 Saint-Mandé. France.

Cum vezi, Daniel a lipit, pe scrisoarea ce mi-a adresat, un desen ce i-a părut, deși apariția desenului e o simplă coincidență, că poate fi luat și ca o aluzie la nuvela d-tale *Un om mare*.

Anticipate mulțumiri și cele mai bune salutări de la

Lucian Boz

rience, then permit me to heartily recommend her to you.

As always, I remain

Sincerely,
Mircea Eliade

[Traducere:]

Dragă Jean-Luc,

Te rog să mă scuzi că dictez în engleză această scrisoare către tine, dar artrita și cataracta mă pun în imposibilitatea de a-ți scrie eu însumi. În plus, Christinel, care mă ajută de obicei la corespondența mea în franceză, este în convalescență după o recentă operație chirurgicală.

and cataracts make it all but impossible to write to you myself.

You will find enclosed here a copy of my letter introducing Pascale Biondi to Jean-Luc Pidoux-Payot. I was delighted to write something on her behalf, and of course I wish her luck in securing a position at Editions Payot.

By the way, I enjoyed very much the letter from Jacques Daniel.

Best regards,
Mircea Eliade

[Traducere:]

Dragă Lucian Boz,

Te rog să mă scuzi că dictez în engleză această scrisoare, dar artrita reumatoidală

Jean-Luc Pidoux-Payot
Editions Payot
106, Boulevard Saint-Germain
Paris

Cher Jean-Luc,

Please excuse my dictating this letter to you in English, but arthritis and cataracts make it all but impossible to write to you myself. In addition, ~~Madame Eliade~~, who ordinarily helps with my correspondence in French, is recovering from a recent operation.

Christine

I wish to introduce Mademoiselle Pascale Biondi. I understand she is searching for employment, and from the look of her resume, I would say she is quite an accomplished young person with skills that would be useful to a large and very active publishing house. If Editions Payot is in need of someone with her skills and experience,

[2]

History of Religions. An International
Journal for Comparative Historical Studies
[Antet tipărit]

18 March 1984

Jean-Luc Pidoux-Payot
Editions Payot
106, Boulevard Saint-Germain
Paris

Cher Jean-Luc,

Please excuse my dictating this letter to you in English, but arthritis and cataracts make it all but impossible to write to you myself. In addition, Christinel, who ordinarily helps with my correspondence in French, is recovering from a recent operation

I wish to introduce Mademoiselle Pascale Biondi. I understand she is searching for employment, and from the look of her resume, I would say she is quite an accomplished young person with skills that would be useful to a large and very active publishing house. If Editions Payot is in need of someone with her skills and expe-

Aș dori să ți-o recomand pe Mademoiselle Pascale Biondi. Înțeleg că este în căutarea unui loc de muncă și aruncând o privire asupra listei ei de lucrări, aș spune că este o tânără foarte dotată, cu talente care pot fi folosite de o editură mari și active. Dacă Editura Payot va avea nevoie de cineva cu talentele și experiența ei, atunci permite-mi să ți-o recomand din toată inima.

Cu cele mai bune gânduri,
Mircea Eliade

și cataracta mă împiedică să-ți scriu personal.

Vei găsi anexată aici o copie a scrisorii mele prin care o recomand pe Pascale Biondi lui Jean-Luc Pidoux-Payot. Am fost încântat să scriu câteva rânduri în favoarea ei și desigur îi doresc succes în a-și asigura un post la Editura Payot.

Apropo, mi-a făcut mare plăcere scrisoarea de la Jacques Daniel.

Cu cele mai bune urări,
Mircea Eliade

[3]

History of Religions. An International
Journal for Comparative Historical Studies
[Antet tipărit]

26 March 1984

Lucian Boz
Box 1538, G.P.O.
Sydney. N.S.W. 2001
Australia

Dear Lucian Boz,

Please excuse my dictating this letter to you in English, but rheumatoid arthritis

• Paginile 11-14, prin caracterul lor didactic, sînt destinate studenților de la facultățile de Litere și Filosofie.

Rubrica Dosar
îngrijită de

Ion Vartic

Poeme de

George Vulfarșiu

Hagiografii pentru Ochiul Orb

1

O bulboană, o vinturătoare,
o meliță
este poemul de la răscrucea nopții

— Întoarce-te, îți spune Vocea.
Tu însă știi că nu ai plecat nicăieri.
Că ești. Acolo.

— Nu păși, repetă Vocea.
Dar tu nu ești în mers, în alergare,
nu te asli pe margini de prăpastie.

— Ești în fața Ochiului Orb,
șoptește Vocea.
Arcadele îi sunt goale ca un stup
din care au dispărut albinele. Te uiți
înfrigorat în noaptea lui:
vrea el să te vadă? sau este doar un
inveliș care te protejează
te acoperă ca niște solzi
ca o mantie gelatinoasă
de dogoarea neantului?

2

Tirziu pe străzi. Zidul e rece, cleios.
Din noapte se apropie cineva.
Ierburile de pe clădiri îmi par lucioase, sticlesc.
E un om cu un ochi enorm pe umeri;
Sau este doar un ochi mergând;
Sau un bob uriaș de rouă lunecând pe frunzele nopții.
— Nu-ți fie teamă, zice. Pot să-ți aparțin...

Îl privii. Mă simțeam ca o pîlnie prin care
se scurge în mine resturile unui animal solzos.

— Ești deja altul, îmi spuse după ce străbăturăm orașul.
Nu mai ești doar cel care vezi
ci ești însăși privirea lăsată ca o lamă de cuțit
peste cadavrul lumii...

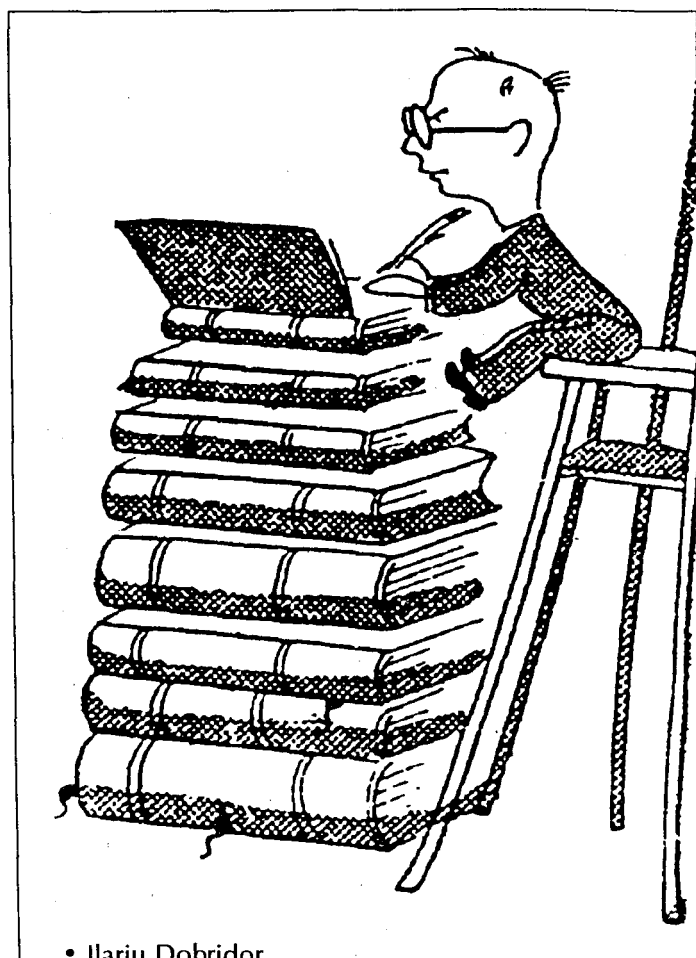
6

„Iată-ne față în față:
tu îmi aduci nisipul negru al himerelor
eu îți dau spre desfătare
vegetații, grohotișuri, ape

tu ești doar ce-a mai rămas dintr-o
oglindă pe care a călcat o copilă
împrăștiind tot neantul ascuns în ea

tu ești un abator unde se macerează
chipuri de pe monede încrustate demult“

Așa discut cu Ochiul Orb.
Cuvintele se depun pe retina lui ca un strat de
gheață.
Dincolo pîlpăie lumini
ca și flăcările în noapte deasupra comorilor.

• Ilariu Dobridor

Eu, Ochiul Orb

„Sunt cîini în ochii mei
sunt șobolani care sapă galerii sub strepezitele
cuvinte ale Bibliei

nu sunt sterp: mustesc latent

prin mine se separă himera de ființă,
umbra de corp, respirația de horcăit,
aburul de mîzgă

sparg visele voastre
cînd se prefac în punși veninoase de himere
multiplic fervoarea beznelor
de-a fi așezate în voi ca într-un vas:
eliberați-vă

vă seduc prin ceea ce ascund

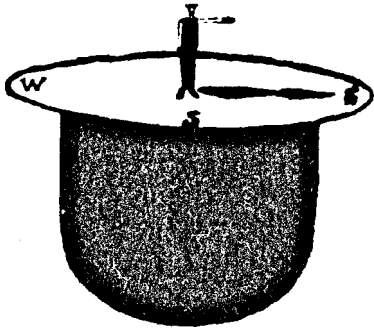
nu-mi căutați forma
himerle iau forma celor pe care-i
posedă

cînd privirea devine o sîrmă
pe care se cațără insectele obiectelor
vă învăț că sunt raza

nu orbind mă găsiți
ci privindu-vă în ochi:
neantul e în voi

mă las purtat de cei aleși
de cei care pot să îndure fulgerul
ulcios al beznelor

sunt labirintul neantului
sunt de o vreme cu lumea
sunt fața ei nevăzută
sunt talerul celălalt al balanței:
sunt așezat lîngă ochiul care vede“

DORA PAVEL: Este incredibil de actual portretul pe care și-l creiona, acum aproape 20 de ani, criticul Petru Poantă: „Candoarea mic-roasă a omului, un permanent aer de aiurcală și confuzie, dar și de suavitate aproape angelică, pe care îl degajă în fața unui necunoscut, lasă impresia unui copil“. Ce crezi că a făcut să rămii neschimbat după scurgerea anilor?

Adrian Popescu: Acest portret, cu linii esențiale în care, desigur, mă recunosc, a fost prin ani completat, întâi de Mircea Iorgulescu, care, remarcând plasticitatea scrisului lui Petru Poantă, adăuga și o privire grea, o privire tulbure, o privire „a unor imenși ochi exoftalmici“, această „privire dostoevskiană“, cum o numea apoi regretatul Florin Mugur, într-o dedicație pe o carte a sa, la care țin. Și această privire probabil că, într-o anumită măsură, l-a impresionat și pe Gh. Grigurcu, care remarcă alte trăsături psihosomatice, să spunem, o anumită indecizie de a face anumite lucruri, un obraz foarte plin, cărnos, buzele groase, spunea el – nu este o caricatură, dar uneori liniile sînt îngroșate –, și oarecum stînjeneala și aerul încurcat, mirat, pe care le observa și Petru Poantă. Deci, acestea sînt portretele în care mă recunosc și care, desigur, au valoarea lor, dincolo de pretextul de la care au pornit: un ins cu datele sale mai mult sau mai puțin obișnuite.

D.P.: În ce măsură crezi că s-a modificat creația ta după ce ai redescoperit credința, dat fiind că și în primele tale volume de poezie critica remarcă un duh franciscan, tendința de divinizație, de sacralizare a elementelor, grația, puritatea, suavitatea, solidaritatea cu lucrurile umile etc.?

Adrian Popescu: Sigur e-am pornit cu o anumită stare de grație, cu o anumită deschidere adolescentină spre lume, nu este absolut nici un merit al meu în aceasta; deci, am primit niște daruri nemeritate, dar pe care le-am perceput la o anumită vîrstă, este vorba de 32 de ani, de momentul unei crize religioase și de conștiință, cînd am simțit că aceste daruri se irosesc, că, de fapt, precaritatea de care vorbeam invadează ceea ce există ferm, stabil în conștiința mea și momentul acesta, de reordonare spre niște învățături creștine, străvechi și mereu actuale, de o fertilitate mereu nouă, s-a produs. N-a existat o ruptură propriu-zisă, ci o adîncire a temelor, datele temperamentale au fost aceleași, dar, probabil, perspectiva era puțin mai serioasă, puțin mai matură, și vîrsta își adăuga, mă rog, exigențele sale, așa încît convertirea s-a produs treptat și definitiv.

Adrian Popescu

D.P.: Orgoliul pe care se presupune că-l are unul dintre cei mai importanți poeți contemporani, ca tînc, nu contravine spiritului de umilitate pe care îl conține credința? Dar cel al poetului dublat acum și de autorul unor eseuri de inspirație mistică?

Adrian Popescu: Nu mă suspectez de umor, probabil că am totuși un umor particular

Adrian Popescu

Fișă bibliografică

Versuri

- *Umbria*, Editura Dacia, 1971, premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor
- *Focul și sărbătoarea*, Editura Dacia, 1975
- *Cîmpurile magnetice*, Editura Eminescu, 1976
- *Curtea medicilor*, Editura Eminescu, 1979, premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor
- *Suburbiile cerului*, Editura Eminescu, 1982
- *O milă sălbatică*, Editura Cartea Românească, antologie cu o prefață de Mircea Iorgulescu, cu note biobibliografice, 1983
- *Proba cu polen*, Editura Dacia, 1984, premiul Asociației Scriitorilor din Cluj
- *Vocă interioară*, Editura Dacia, 1987
- *Călătoria continuă*, Editura Cartea Românească, 1989, premiul de poezie „Mihai Eminescu“ al Academiei Române

Critică literară

- *Spuma și stîncă*, Editura Dacia, 1991
- *Lancca frîntă. Lirica lui Radu Gyr*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1995

Proză

- *Tinărul Francisc*, Editura Dacia, 1992

În limbi străine

- În limba germană, traduceri de Franz Hodjak, Editura Kriterion, 1985, sub titlul *Die Amseln sind im allgemeinen ungefährlich*;
- În limba maghiară, traduceri de Farkas Árpád, Editura Kriterion, 1990, sub titlul *Világ porán át*;
- În limba macedoneană, 1990, Editura Cultura, Skopje, traduceri de Dimo Dimcey și Dumitru M. Ion;
- În limba franceză, *Les faubourgs du Ciel*, Librairie Bleu, 1995, trad. Ion Pop, Gérard Bayo, Claude Levenson, Tudor Ionescu, Renata Georgescu, Dan Ion Nasta.

care reușește să corodeze orgoliul. Orgoliul meu este orgoliul amintirilor. Într-adevăr, pot să spun că am un orgoliu al amintirilor care sînt indestructibile în memoria mea afectivă: o dimineață la grădinile de la Ti-

voli sau într-una din piețele Romei sau pe colinele Udinei sau la marginea Oceanului Atlantic, în Portugalia, acolo unde, fără să o merit, repet, m-au dus pașii și gîndurile bune ale protectorilor mei divini, ale îngerilor, vreau să spun; toate acestea au făcut să am o anumită încredere că, punîndu-mi ceva în minte și dorind foarte mult, cu multă ardoare, chiar obțin acest lucru. Deci, orgoliul meu se limitează la a cere, cu o anumită perseverență, cu o anumită insistență, anumite lucruri, care de obicei aparțin spiritului. Deci, îmi doresc îndeobște călătorii, întîlniri cu oameni deosebiți, cu chipuri necunoscute, cu țări, cu privesți, cu gustul neobișnuit al unor alte familii și al altor societăți, nu numai literare. Am avut șansa extraordinară de a obține o bursă, la ani încă tineri – acum nu-i mai am –, în '76, deci exact cînd se năștea Mihnea, băiatul meu cel mare. Și, scriind rectorului Universității pentru Străini din Perugia și cerîndu-i o bursă – avînd ca argument cartea mea, *Umbria*, care descria ținutul fără ca eu să-l fi văzut vreodată –, am primit această bursă pentru o lună – am călătorit deci în '76, se călătorea, cum ne amintim, foarte greu, am obținut totuși aprobările necesare – și, într-o adevărată aventură, am pornit spre Budapesta-Viena-Udine-Veneția-Roma, bineînțeles, descoperind, ca într-o beție trează a simțurilor și a spiritului, tot ce înseamnă frumosul acesta clasic, un frumos care nu se învechea, un frumos care are o anumită familiaritate și căldură pentru un român în Italia. Am descoperit fîntînele Romei, împrejurimile, vorbeam de Villa Tivoli, dar și de Villa Hadriana, de Villa Gregoriana, de lângă Roma, tot ceea ce înseamnă de fapt viața mai puțin cunoscută și mai puțin turistică a unui mare oraș, a unui străvechi oraș cum este Roma. Piețele și bisericile de peste Tibru și orele cînd intri la liturghie, de dimineața sau de după-masa, la *vespri* sau la alte ore, cînd, de fapt, toată lumea îți întinde mîna și simți că faci parte dintr-o familie, dintr-o mare familie a latinității, dar și a credinței. Eu, cel puțin, asta am descoperit.

D.P.: A fost decisivă această călătorie pentru revelația ta de ordin mistic, care a urmat curînd?

Adrian Popescu: Poate e mult spus revelație mistică. Mi-a confirmat un anumit sentiment de încredere în nevăzut, mi-a dat posibilitatea să revăd și să văd unele locuri, într-adevăr, printre cele mai frumoase de pe acest pămînt, colinele Umbriei, cum spuneam, Assisi, pămîntul Sfîntului Francisc, tot ceea ce înseamnă de fapt Toscana, Latium, Campana, tot ceea ce înseamnă deci partea veche, clasică a Italiei și am descoperit, sigur, fervoarea contemporană a Italiei, oamenii aceia vii care se roagă cu atîta firesc și cu atîta candoare, am descoperit ce înseamnă pregătirea unui *presepio*, a micii scene de Crăciun într-o biserică, atîta gingașie în amănuntul pus pentru bucuria celui care intră întîmplător în biserică, tot

ce înseamnă familiaritatea străzii, dialogurile cu oameni necunoscuți, dar cu care te simți după aceea aproape prieten, deci piețele în sensul comercial al cuvântului, ce înseamnă respirația unui mare oraș și credința unui oraș și a unei țări.

D.P.: *Să revenim la eseurile de inspirație mistică pe care le-ai scris și pe care intenționezi să le scrii.*

Adrian Popescu: Nu sînt chiar niște eseuri, să le spunem, de inspirație mistică, sînt niște analize, încercări de a mă explicita, de a propune un anumit tip de poezie, cu niște pulsații, dacă vrei, mistice, cu niște nuclee la care nu renunț și care au mers pe urmele unor lecturi, pe urmele lui Maritain, ale lui Paul Claudel, bunăoară, ale lui Péguy, chiar, ca și pe linia marilor teologi ruși, afirmați la Paris, cu Soloviev în frunte, cu Lossky, cu Berdiaev, cu ceilalți care, într-o anumită sintonie, într-o armonie a vocilor, mi-au confirmat că, de fapt, credința trebuie trăită în cotidian, că ceea ce spunem nu trebuie să rămînă o literă moartă și trebuie să devină faptă, ceea ce imaginăm trebuie să și existe în gesturile noastre.

D.P.: *De ce suferința, slăbiciunea, durerea, eșecul, frica de moarte, boala, bătrînețea îl îndreaptă pe necredinciosul aflat într-un impas al vieții lui către credință? Există o diferență între acest tip de credință și cea a omului religios prin vocație, neconstrîns de factori externi, existențiali? Cioran spunea: „Marca oboesală duce tot atît de departe ca și extazul, cu deosebirea că datorită ei cobori spre extremitățile cunoașterii”. Este acest tip de credință – din oboesală – o coborîre, spre deosebire de cea născută din extaz, care înalță?*

Adrian Popescu: Eu cred că nu este o contradicție între cele două stări, în ambele ne livrăm de fapt absolutului, ne dăruim lui Dumnezeu. Oboesala aceasta, ca și descurajarea, ca și disperarea, cu o expresie brutală, aș putea spune, fac spațiu înăuntrul nostru lui Dumnezeu. Deci ard niște reziduuri umane, pentru a pătrunde Cel care ne-a modelat, Cel care ne-a dat suflare de viață, stăpînul nostru, cel care, de fapt, ne-a creat suflerește. Extazul presupune iarăși o renunțare la orgoliile noastre și la tot ce înseamnă efemer uman, dar înlînește undeva starea de epuizare, de descurajare prin aceea că și în extaz noi ne depășim – ex-stasis –, ieșim din ființa noastră corporală ca să ne dăruim, ca Sf. Pavel, unei trăiri pînă în al treilea cer. Deci, și în epuizare și în extaz, se produce această golire de eul nostru îngust, această pătrundere în noi înșine, unde descoperim un spațiu mai vast, în care pătrunde bunul Dumnezeu.

D.P.: *Într-o încercare de recuperare a istoriei noastre literare, de umplere a unui gol imens, care ar fi, după părerea ta, cei mai valoroși autori români de literatură religioasă?*

Adrian Popescu: Foarte, foarte mulți nu avem. Desigur că și la Ion Pillat și la Alexandri chiar avem poezii religioase, dar autori la care predomină această încărcătură religioasă avem destul de puțini. L-aș aminti pe Voiculescu, desigur, de asemenea, pe Radu Gyr, în partea a doua a creației sale, cu poezia din închisoare, unde se vedește un cîntăreț inspirat al sentimentului creștin, cu câteva titluri care negreșit rezistă. Dintre cei mai apropiați de noi, pe Daniel Turcea, mort prea devreme, cu o poezie pe o linie a epurării senzațiilor, pe o linie deci filocalică, a unui sentiment religios de luminare interioară. Anumite pulsații există

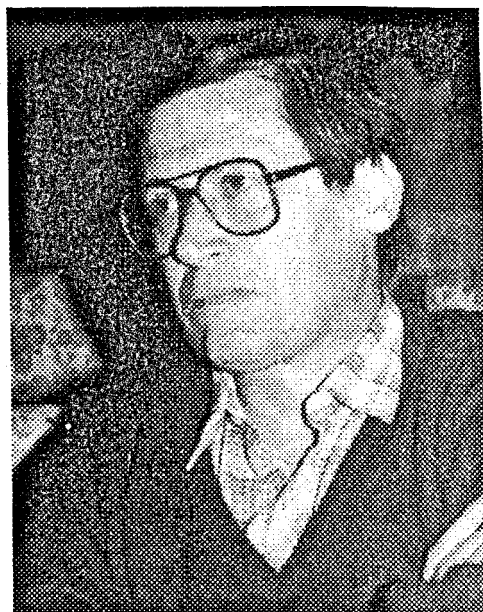
și în poezia altora, la Cezar Baltag, de pildă, ba chiar și la Ion Mircea și la alții care, cu toții, n-au putut să ocolească de fapt ceea ce eu aș numi poezie metafizică, poezie care începe să își imprime tipul asupra generațiilor de după revărsarea prozaismului și a inteligenței ironice a optzeciștilor, optzeciști care, negreșit, și ei au un sentiment religios pe dos, aș spune, sau pe dedesubt – cu vorbele lui Arghezi –, care nu trebuie nici el negat: Mircea Cărtărescu sau chiar Marta Petreu, ca să nu mai spun de Magdalena Ghica, o extraordinară, după părerea mea, poetă metafizică, sau Bogdan Ghiu și alții.

D.P.: *Marta Petreu, despre a cărei poezie se poate spune chiar că se revendică din Psalmii lui Arghezi, uneori, în poemele acelea ale ei de răfuială cu Dumnezeu...*

Adrian Popescu: De răfuială, da, mie îmi venea în minte cuvîntul ceartă, este o ceartă metafizică, sigur că da, și asta este o căutare, uneori îndrîjită, a divinității, un dialog pe care îl putem angaja cu divinitatea, în anumite cazuri, și ceea ce îi dă autenticitate este această sfortare de a capta incaptabilul, de a numi inefabilul, deci de a angaja în cele din urmă un dialog, pentru că și drumul spre sens înseamnă aproape sensul. Deci, optzeciștii sînt la antipodul imnului, oarecum, al jubilației, dar cu atît mai prețioasă este setea, dorința lor de a umple acest gol sufletesc. Așadar, vedem că poezia metafizică și poezia religioasă există cam la toate generațiile și de fapt aceasta îi asigură valoarea și perenitatea.

D.P.: *Oare teoria ratării, a lui Cioran, nu dă perspectivă adevărului mistic potrivit căruia, ratînd în viață, cîștigi în viața de apoi? Marele ratat, insul pe care îl iubeste atît de mult Cioran, nu este un posibil ales al lui Dumnezeu? În Mărturisiri și anateme, Cioran afirma: „Șirul eșecurilor d-tale e atît de remarcabil încît pare să trădeze un țel providențial”. Nu este teoria aceasta, aparținînd marului sceptic, cea mai creștină aserțiune? Și, de aici, nu crezi că credința își poate avea, paradoxal, susținători, propovăduitori dintre cei mai valoroși în chiar persoana celor care o neagă?*

Adrian Popescu: Lucrurile desigur că pot lua o turnură paradoxală și, la Cioran, care este un sofist scilicet pe lîngă un creștin care se caută, aș îndrăzni să spun, chiar iau o înfățișare strălucitoare și contradictorie. Dar există două feluri de ratări. O ratare a lucrurilor sociale, dacă vrei, o ratare care înseamnă renunțare, neîmplinire, eșec și, în cele din urmă, toată viața este un eșec, pentru că exemplul este al lui Christos: este un eșec efemer, o înfrîngere, el sîrșește pe cruce, în abandon de către oameni, ba chiar de către Dumnezeu, pentru cîteva clipe. Și această ratare, hai s-o punem între ghilimele, este de fapt o ratare fecundă. Ea înflorește dincolo. După o contabilitate divină, ce pierzi aici cîștigi dincolo. Dumnezeu dă însutit, dar dincolo. Dă și aici, dar mai ales dincolo. Altă ratare este de a da cu piciorul ocaziilor divine, ocaziilor pe care Dumnezeu ni le întinde și este o ratare prostească. Este o ratare prin care întoarcem de fapt spatele destinului nostru. Este o ratare vinovată, cînd refuzăm să urcăm această scară a cunoașterii și a perfecțiunii morale pentru o comoditate oarecare. Este alt soi de ratare, o ratare nefecundă, nefertilă, o ratare steapă și este pilda smochinului sterp care îmi vine în minte, a pomului care a fost condamnat, deși, se menționează de către

„Credința trebuie trăită în cotidian“

Adrian Popescu

unii comentatori, nici nu-i venise timpul să înflorească. El stătea într-o inerție a ratării, într-o comoditate de sine, nu se deschidea la aceste propuneri pe care Dumnezeu le făcea. Și Dumnezeu întotdeauna ne șoptește, ne spune cu glas tare, ne îmbrîncește uneori, dar este prezent. Dacă ratăm aceste prilejuri de a vorbi cu El, de a convorbi și de a ne salva, sigur că vom cădea în această ratare vinovată.

D.P.: *Există demon? Cum comentezi faptul că un Blaga, de pildă, numește creația drept valoarea cea mai înaltă, iar Geniul, Artistul, deasupra Sfîntului? Tot el consideră creația (sub influența lui Goethe, desigur) ca un contract demonic între Dumnezeu și om: Dumnezeului îi interzice omului să ajungă la el, dar îi dă, drept compensație, creația. Este demonul cel mai apropiat de ființa artistului?*

Adrian Popescu: Aici am alte sisteme de referință, aș putea să spun. Desigur, cunosc demonul lui Socrate, demonul care-i dicta frazele înțelepte prin care îi instruia pe tinerii Atenei. Există un demon al creștinilor, pe care îl simt mult mai real, un demon rău, răutăcios, am încercat de cîteva ori să-l circumscriu – dacă se poate circumscrie un lucru nevăzut, dar prezent în același timp, eficace în eficacitatea sa temporală, limitată –, în poezia *Elfii*, cînd denunțam acest pact pe care îl făceam cu niște ființe mici, răutăcioase, care îmi dictau anumite versuri, dar pe de altă parte mă chinuiau, îmi spulberau paginile și desfășurau un război al duhurilor rele pe care orice creștin autentic îl duce în sufletul său. Războiul nevăzut, cum era numit de către unul dintre

Interviu realizat de
DORA PAVEL

(Continuare în p. 23)

Abel și Moartea

Gilbert Danciu

Motto:
„Eu singur sînt cu propriu-mi asasin”
(Groaza – Trakl)

Nu cred că pămîntul se învîrtea înainte de Galilei...

Mi-am permis să mă plimb cu un ... asemenea gînd prin parcul negru. Ști-am că Eu exist și știam că Eu sînt centrul tuturor posibilităților. Dar nu-mi puteam închipui că ea, Ea-femeia, Ea-iubită în care-am pătruns cu tot suflul, cu toată carnea, lîncezea sprijinită pe o bancă prinsă de rugină și plîngea. Niciodată nu i-am putut privi ochii umeziți fără să mă revolt. Suferința ei – o treime din suferința mea – îmi dădea dreptul să vă înjur. Și n-am văzut-o atît de cutremurată... Și n-am văzut-o atît de dornică... Și duceți-vă dracului...

... căci mama ei încercase să se sinucidă. Nu problema morții îi mesteca Ellei măruntaiele. Nu-i era teamă că plămîni, ficatul, pipota ei de pasăre cîntătoare și cuvîntătoare așteptau îmbucătățite în apropierea unei tocănițe ispititoare. Ar fi vrut să-mi spună cît de cuprinzătoare-i era durerea în care n-am crezut niciodată. Cum să cînte Sfîntul Francisc suferința unei ființe care nu este Eu; căci, să vă intre bine în cap, am fost și Francesco Bernardone! Numai dintr-un dandy se poate naște un mare sfînt.

Deci ea plîngea. Personajul Mama îi semăna prea mult. De aceea i-am promis că nu mă voi căsători cu Ella niciodată. Vedeam în chipul șters al celei care-a născut-o chipul tinerei după douăzeci de ani: zbîrcită, albă, resemnată... În cele din urmă – o zdreanță.

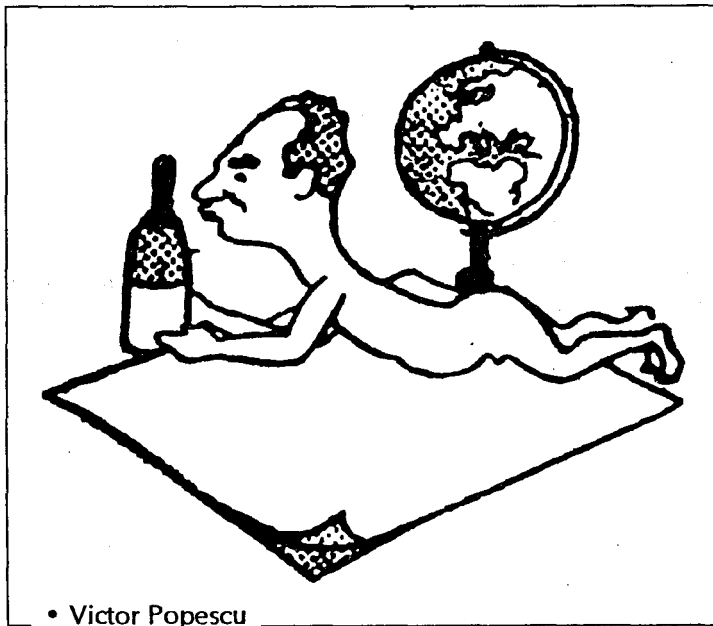
Dar am însoțit-o în salonul unde agoniza născătoarea. (Vă dau cuvîntul meu că Ella era fiica Fecioarei Maria.) O încăpere întunecată, o muribundă galbenă și mult alb... Se spune că bolnavii sînt marcați de culorile care li se perindă în jur. Poate de aceea eram eu îmbrăcat în negru. Ella purta un roșu revoltător. Lesne am observat că muribunda simțea sinceritatea din apropierea negurei mele. De aceea mi-a luat mîna palidă și a așezat-o în mîna fiicei sale. Ar fi fost culmea să mă impresioneze sfînta ultimă dorință a unei mame. Ella îmi aparținea mie așa cum nu i-a aparținut nicicînd femeii care-a zămislit-o. Pe lîngă asta îmi părea stupid gîndul prin care ea își anatemiza mama. Sinucigașă? Nici gînd... Toți ar trebui să știți că nu există subiect în acțiunea morții decît Moartea însăși. Sinu-

cigașul, criminalul, avionul care se prăbușește... sînt tot atîtea chipuri pe care le îmbracă fastuos doamna Moarte; tîrfă bisexuală care se dăruie tuturor. Paștele mă-sii!

Cînd scriu mă deranjează litera „c(i)”. Ar trebui să c(i)reez un limbaj artistic(i) universal din c(i)are să dispară semnele croncănitoare. (Vi se limbă plimba-n g(i)ură? „Gi” este frate bun c(i)u „ci”; excepție – inițiala prenumelui meu.)

Odaia unde-a fost așezată femeia moartă era de-a dreptul artistică. Negru-negru-negru-negru... Așa l-am înțeles pe Eul-kafka.

Amurit în mîinile mele. Eu – omul care n-are dreptul să moară – am ținut-o de

• Victor Popescu

buzele ce chemau viață, am privit-o în ochii dornici de iubire și înșelați, i-am simțit damful pestilențial din ultima clipă și-am înjurat-o pentru neputința-i viermănoasă. Dar... cu ce încredere mi-a strîns ea degetele înainte să-și dea duhul... Muribundul e mai naiv decît pruncul.

ori mie mi-e frică de moarte. Și am ... citit Moartea pe chipul mamei iubitei mele. Am avut sfîrșitul în mîna. Înainte nu murise nimeni pentru mine. Știți cine sînt Eu și știți cît conțez în fața eternității. Dar iată că la brațul fetei expulzate de Fecioara Maria sînt eu, Cain și Adam în această povestire, predecesor al Morții ce trebuie să apară din mine. Eu, singurul om care-i trăiește pe alții...

Dacă personajele mele s-ar îndoi de existența mea, le-aș ucide. Duuuuum-neee-zeule...!

Viermele Abel... Niciodată n-am fost viermele Abel. N-am vrut, n-am putut să fiu măcar pentru o secundă viermele Abel. Omul care n-a văzut cum se moare...

Moartea urîțește totul. Neagă. Coace. Descompune.

Înainte de Abel Moartea nu se învîrtea; se știe (axiomă existențială „ics” respirată de Galilei).

Am văzut-o pe mama Ellei murind și dintr-o dată moartea mi s-a părut mai puțin înfricoșătoare. Datorez traiul meu de aici înainte crimei sub care Abel, viermele Abel, omul care nu știe cum se moare, s-a prăbușit.

Voi privi toată viața oameni ce se sting. Le voi urmări fiecare gest, fiecare dorință a ultimei clipe. Mă voi furișa mereu în preajma morții așa cum moartea se furișează mereu în preajma mea. Voi ucide dacă este nevoie. Numai frăție să existe între mine și Tîrfa în Negru. Un joc în care se trișează mereu... Voi face echipă cu o carte mai valoroasă decît asul.

Teamă de moarte... Nu se poate.

Și sârmanul Cain... trebuie disprețuit...!

GILBERT DANCIU

Stai, Scriitor bicisnic! Tare mai ești grăbit să te iscălești în urma gîndurilor mele răzvrătite... Așază o steluță după numele-ți gîgîit.

Această povestire nu se poate încheia cu personajul Cain!

Vreau să spun cîteva fraze serioase pentru cititorul tău. De aceea te rog să nu mai întrerupi, cum obișnuiești mereu, firul povestirii. M-am chinuit adineauri să-mi istorisesc viața, am ridicat probleme de stradă, care mă dezgustă (căsătoria, îmbătrînirea, moartea...) și cînd îmi propun să intru în amănunte savante interviu tu și... hop! – Gilbert Danciu. Tot timpul – Gilbert Danciu.

Domnilor cititori, vă dau cuvîntul meu de onoare că Scriitorul acestor rînduri era beat cînd a scuipat „Abel și Moartea”. Numai de aceea nu-l tîrasc în procesul al cărui crunt conducător este Kafka.

Îi reproșez trei mari neatenții mîinii Mele de scris: povestirea trebuia să înceapă cu Mine, nu cu răposatul G(i)alilei; povestirea trebuia să se încheie cu Mine, nu cu ucigașul C(i)ain și, în fine, povestirea trebuia să continue cu Mine, nu cu linguşitoarele C(i)uvințe. Eu sînt începutul, miezul și sfîrșitul. Într-o zi, Scriitorul va plăti glumele care, Doamne, ce-l mai satisfac! Atotputernicia sa stă într-un mecanism pe care, odată, îl va pierde.

Un ultim mesaj: Ucideți gilbertonul!

GILBERT DANCIU (Ha-ha-ha-ha!)

OSPĂTUL

FILOSOFILOR

Rezumatul primelor șase capitole din

Fenomenologia spiritului

Text integral al primelor trei prelegeri
din anul școlar 1937-1938

Alexandre Kojève

Ne mai rămân de citit ultimele două capitole ale *Fenomenologiei*. Capitolul VII e intitulat *Religion*, capitolul VIII, *Das absolute Wissen*, cunoașterea absolută. Această „cunoaștere absolută” nu e altceva decât sistemul complet al filozofiei hegeliene ori al „științei” pe care Hegel îl va expune mai târziu în *Enciclopedia științelor filozofice*. În capitolul VIII, nu e deci vorba de dezvoltarea conținutului cunoașterii absolute; ci numai și numai de această cunoaștere luată, să zicem, ca „însușire”. E vorba să arătăm cum ce trebuie să fie această cunoaștere, ce trebuie să fie omul înzestrat cu o putere de cunoaștere care îi îngăduie să dezvăluie complet și adecvat *totalitatea* Ființei existente. Cu alte cuvinte, se va arăta deosebirea dintre această cunoaștere filozofică absolută și o altă cunoaștere care își zice tot absolută: cunoașterea implicată în revelația creștină și teologia care rezultă. Una din principalele teme ale capitolului VIII e așadar comparația între filozofia sau „știința” hegeliană și religia creștină.

Ca să înțelegem caracterul esențial al celor două fenomene, precum și relația reciprocă dintre ele, se cuvine să le considerăm în cadrul genezei lor.

Geneza creștinismului, a „religiei absolute” e descrisă, plecându-se de la religia cea mai „primitivă”, în capitolul VII. Cât despre geneza filozofiei lui Hegel, putem spune că întreaga *Fenomenologie* – și în special capitolele I până la VI, pe care l-am citit deja – nu e nimic altceva decât o descriere a acestei geneze al cărei apogeu e însăși producerea *Fenomenologiei* descriind această geneză a filozofiei și făcând-o astfel posibilă, înțelegându-i posibilitatea. Capitolele I până la VI arată cum și de ce omul a reușit în cele din urmă să ajungă la cunoașterea absolută, completând de altfel și analiza genezei religiei creștine sau absolute, aflată în capitolul VII. După Hegel – ca să folosim limbajul marxist – religia nu e decât o suprastructură ideologică: nu apare și nu există decât în funcție de o infrastructură *reală*. Această infrastructură, care suportă atât religia, cât și filozofia, nu e altceva decât ansamblul *acțiunilor* umane realizate de-a lungul istoriei universale de către această istorie în și prin care omul a creat un șir de *lumi* specific *umane* și în mod esențial diferite de lumea naturală. Aceste lumi sociale sînt cele care se reflectă în ideologiile religioase și filozofice. Și – ca s-o spunem de pe acum – cunoașterea *absolută* care revelează *totalitatea* ființei nu se poate așadar realiza decât la sfîrșitul istoriei, în ultima lume creată de om.

Pentru a pricepe ce este cunoașterea absolută, pentru a ști cum și de ce această cunoaștere a devenit posibilă, trebuie să înțelegem istoria universală în ansamblul ei. E ceea ce Hegel a făcut în capitolul VI.

Numai că, pentru a înțelege edificiul istoriei universale și procesul construirii sale, trebuie să cunoaștem materialele care au slujit la construcție. Materialele acestea sînt oamenii. Pentru a pricepe ce este istoria, trebuie așadar să știm ce este omul care o realizează. Desigur, omul e cu totul altceva decât o cărămidă. În primul rînd, dacă vrem să comparăm istoria universală cu construirea unui edificiu, se cuvine să spunem că oamenii nu sînt doar cărămizile care servesc la construcție: sînt și zidarii care o clădesc, arhitecții care i-au conceput planurile, elaborate de altfel în mod progresiv în timpul construcției înseși. Pe de altă parte, chiar în calitate de „cărămidă”, omul e esențial diferit de cărămida materială: chiar și omul-cărămidă se schimbă în timpul construcției, la fel cu omul-zidar și cu omul-arhitect. Oricum ar fi, există ceva în om, în orice om, care îl face apt să participe, pasiv sau activ, la realizarea istoriei universale. Există, ca să spunem așa, acele condiții necesare și suficiente ca să poată demara această istorie care ajunge pînă la urmă la cunoașterea absolută. Tocmai aceste condiții sînt studiate de Hegel în primele patru capitole ale *Fenomenologiei*.

În sfîrșit, omul nu e numai material, constructor și arhitect al edificiului istoric. Este și cel *pentru* care a fost construit acest edificiu: căci acolo trăiește, îl vede și-l înțelege, îl descrie și-l critică. Și există o întreagă categorie de oameni care nu participă direct la construcție și se mulțumesc doar să trăiască în edificiul construit și să vorbească despre. Aceștia, care trăiesc într-un fel „pe tușă” și se mulțumesc să vorbească despre lucruri pe care nu le creează ei prin *acțiunea* lor, sînt intelectuali producători ai *ideologiilor* intelectuale: le consideră și le prezintă și altora drept filozofie. Hegel descrie și critică aceste ideologii în capitolul V.

Așadar, încă o dată: *Fenomenologia* luată în ansamblu și rezumată în capitolul VIII trebuie să răspundă la întrebarea: ce este cunoașterea absolută și cum de este posibilă? Cu alte cuvinte, ce poate să însemne omul și evoluția sa istorică pentru ca, la un moment dat, un *individ* uman, purtînd din întîmplare numele de Hegel, să se trezească în posesia unei cunoașteri absolute, adică

a unei cunoașteri care să nu-i mai dezvăluie doar un aspect particular și provizoriu al ființei (greșit considerat ca o totalitate), ci Ființa în ansamblul său integral, așa cum e în sine și pentru sine?

Sau, pentru a înfățișa aceeași problemă sub un aspect cartezian: *Fenomenologia* trebuie să răspundă la întrebarea filozofului care se crede capabil să ajungă la adevărul definitiv sau absolut: „Gîndesc, deci sînt; dar ce sînt?”

Răspunsul cartezian la întrebarea „ce sînt?” e, răspunsul „sînt o ființă care gîndește” nu-l satisface pe Hegel.

Desigur, trebuie că-și zicea el, „sînt o ființă care gîndește”, dar ce mă interesează înainte de toate e faptul că sînt un *filozof* capabil să dezvăluie *adevărul* definitiv, înzestrat deci cu o putere de cunoaștere absolută, adică *universal* și *etern* valabilă. Or, dacă toți oamenii sînt „ființe care gîndesc”, eu sînt *singurul* – cel puțin deocamdată – avînd această putere de cunoaștere. Dacă îmi pun întrebarea „ce sînt?” și-mi răspund „o ființă care gîndește”, înseamnă că nu înțeleg nimic din ce se întîmplă cu mine, ori foarte puțin.

Nu sînt numai o ființă care gîndește. Sînt purtătorul unei științe absolute. Și această știință, în momentul de față cînd gîndesc, e întrupată în mine, Hegel. Așadar, nu sînt doar o ființă care gîndește, sînt – înainte de toate – și *Hegel*. Ce este deci acest Hegel?

În primul rînd, este un om în carne și oase și care se *știe* ca atare. Apoi, omul acesta nu plutește în gol. E așezat pe un scaun, în fața unei mese, scrie cu penița pe hîrtie. Și *știe* că toate aceste obiecte nu sînt căzute din cer; știe că sînt produse de ceea ce numim *muncă* omenească. Mai știe și că această muncă se efectuează într-o *lume* umană, în sinul unei naturi din care el însuși face parte. Iar această lume e prezentă în spiritul său chiar în momentul în care scrie pentru a răspunde la acest „ce sînt?”. De pildă, aude zgomote venind de departe. Dar nu aude numai niște *zgomote*. Știe că aceste zgomote sînt lovituri de tun și știe că tunurile sînt produse ale *muncii*: fabricate în scopul unei *lupte* pe viață și pe moarte între oameni. Dar nu numai atât. Știe că ce aude sînt tunurile lui Napoleon la bătălia de la Jena. Știe deci că trăiește într-o lume în care acționează Napoleon.

Traducere de
ED PASTENAGUE

(Continuare în numărul viitor)

Din „Caietul albastru”

(fragmente de jurnal)

(Urmare din p. 3)

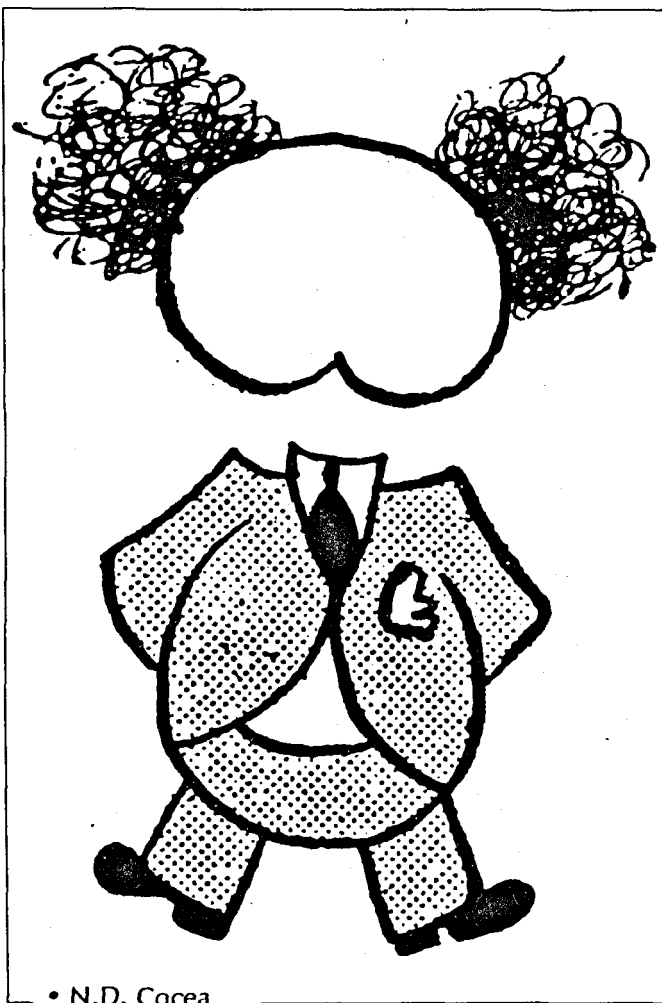
În acuarea lui Prezziosi din 1868, Stavropoleos nu are nici turla actuală cu ferestre, nici clopotnița din față. Închipuie însă mai mult decât biserica din zilele noastre acel chivot al Domnului, chivotul sacru pe care-l descoperi și azi, tulburat, atunci când ochii ți se deprind cu întunericul dinăuntrul sfântului lăcaș.

Ca și altă dată când îl urmam pe Tatăl meu, mi-am terminat preumblarea prin preajma Lipscanilor intrând la Carul cu Bere. În zadar aș fi cerut azi, precum bunul meu părinte altă dată, o cegă sau un nisetru la grătar, când „ospătarii” unor ospețe iluzorii nu dispun nici măcar de niște crenvurști. Decorul münchenez din jur este azi o superfație mai puțin nostalgică, mai degrabă grotescă. Realitatea e o mizerie cu țâfnă. Când am ieșit, trecând pe Covaci, un spectacol burlesc: o țigancă țipând măscări spre cineva nevăzut, un fel de Pena Corcodușa mai tânără și de o robustă vulgaritate, și-a ridicat brusc poalele aplecându-se adânc din șale. Privitorilor, trecătorilor, mie printre alții, ni s-a înfățișat brusc un cur enorm, albind ca o lună plină și, dedesubt, smocul negru de păr din jurul sexului. Să fi fost – cum spunea Mateiu: „întruchiparea vie a însuși sufletului spurcat și scârnav al Bucureștilor”?

9 noiembrie 1954

Pentru Mama, pe care cu mare bucurie o întâmpinam mai zilele trecute la Gara de Nord, vizita aceasta de câteva zile este o adevărată, o de mult nemaiajutată vacanță. Motivul venirii: căutarea împreună cu mine a unei locuințe. Ideea de a-mi cumpăra o garsonieră sau un mic apartament le-a venit părinților mei după vânzarea grădinii „de sus”. Au cedat pentru 140.000 de lei fraților Szabó (dintre care unul mă păzise în beciul Securității din Cluj în 1948, scuzându-se mai apoi în fața părinților mei, când a fost dat afară din Securitate) cele cinci iugăre și jumătate de livadă, cu cei peste cinci sute de pomi în plin rod, mândria bietului meu Tată care îi sădise, cu casa superbă zidită pe o adâncă fundație de beton (prevăzuse o pivniță sănătoasă pentru a depozita recolta celor vreo trei sute de meri), grajdul pentru zece vite (din care doar una singură a fost cumpărată, în ultimii ani) și încă o casuță „pentru paznici”, toate acestea pe coasta „deasupra Hajongardului”, la marginea dinspre Feleac a orașului. A fost o hotărâre dureroasă, dar judicioasă. Cred că pe Tata îndeosebi îl mahneste amar gândul pierderii acelei ferme pe care cu atâta răvnă, cu dăruire de sine o alcătuisese.

Gândul său vechi era să aibă o mică proprietate la țară, dar apropiată de oraș, în care să-și găsească o îndeletnicire plăcută și rodnică la bătrânețe. Angajase, prin '35-'36, dulgheri, lemnari pricepuți din Ilva Mică să cioplească scheletul de lemn al casei, pe care aceia au adus-o și au ridicat-o acolo, „deasupra Hajongardului”. Urcând calea Feleacului, vezi pe o coamă de deal frumoasa construcție de lemn și deasupra acoperișul voios, roșu, de țigla. Când, cu patru ani în urmă, am fost scoși din locuința noastră, din vila pe care tot părinții mei o zidiseră, singura mângâiere a Tatălui meu era că fusese azvârlit în grădina lui, că se afla la umbra nucilor și merilor pe care îi sădise. Mai greu i-a fost biete mele Mame: ea du-

• N.D. Cocea

cea greul gospodăriei, făcând pe jos kilometri destul de mulți din piața Clujului până sus pe deal. De aceea, înțeleg prea bine că a dorit să vândă acel „loc”, oricât de frumos, oricât ar fi fost de atașată de el, și să caute o posibilitate de întoarcere în oraș. În împrejurările de azi nefiind cu putință să achiziționezi o locuință liberă, în care să te muți, a hotărât să construiască o casuță. De astă dată, Tatăl meu, de câțiva ani lovit de hemiplegie, nu putea să conducă el lucrările. Eu aici, la București, surorile mele, cumnatul meu prinși de propriile lor treburi, nu puteam nici noi să-i dăm o mână de ajutor. Cu o energie, o iscusință admirabile, ea a izbutit să ridice – performanță excepțională în zilele acestea! – o casuță

lipită de alta, în față cu o curtică, în plin buric al târgului clujean.

Mă uit la ea: are câteva riduri pe care nu le știam, părul ei negru e plin de fire albe, surâsul ei mă mișcă deoarece e mai curând amar decât voios. Dar e toată numai voință de a face ceva pentru ai ei, pentru noi, copiii ei, de a ne ajuta, a ne apăra de rele. Cum să ne poată ocroti ea, atât de slăbuță, într-o lume a amenințărilor, a primejdiilor continue, o lume nelegiuită a abuzurilor și fărădelegilor de tot soiul, în care ordinea calmă a legii Bărbatului protector a fost zdrobită, abolită, Bărbatul însuși fiind – o dată cu Legea – redus la neputință? Ea trebuie să facă față tuturor nevoilor, imperativelor, abuzurilor. Într-o zi, vede în grădina un grup de indivizi, încărcând coșuri și saci cu cireșe și vișine. Când protestează spunându-le că înțelege să-i vadă culegând și mâncând fructe din pomi, dar nu umplându-și coșurile și sacii, un netrebnic o amenință cu bătaia la Miliție și cu temnița. Pe ea, proprietara grădinii! „Proprietară”? Cuvânt vrednic de hulă, de cea mai severă pedeapsă pentru cel ce aparține acestei condiții infamante. De aceea nu mă mir când o aud pe biata mea Mamă spunându-mi: „Dragul meu, ori de câte ori văd un individ intrând cu o servietă sub braț la noi în curte, începe să-mi bată teribil inima și mi se pune un nod în gât”.

Și totuși, cu toate temerile, amărăciunile, disperările momentane, Mama nu se dă bătută. Duce gospodăria deloc ușoară, îi îngrijește pe Tata și pe Matata, destul de neajutorăți din cauza vârstei și a bolii, o ajută pe Stela cu noul ei născut și... mai construiește o casă, pentru toți. Căci, evident, Mama vrea să-i adune din nou pe toți ai ei „acasă”, așa cum eram odată în casa zidită de Tatăl meu și furată de comuniști.

Iar acum a venit să mă ajute și pe mine să am, tot din rodul muncii lor de o viață, un „acasă” al meu. Mă uit la ea, slăbuță, îmbătrânită, dar plină de răvnă, toată numai inimă. Îi e frică, biata de ea, de comuniști, de Securitate, de oamenii cu genți și acte, cu bâte și revolvere, mai ales de când am fost eu închis. De fapt, a fost și ea „anchetată” într-o seară la Securitate, cu privire la studenții din Iugoslavia pe care îi găzduiam și care, de fapt, fuseseră încartiruiți la noi fără ca ai mei să fi fost consultați. Erau băieți de treabă, cu care mă împrietenisem.

Nu mai veneau de când cu demonizarea lui Tito. Dar securității își constituiau dosarele și cu privire la acești inocenți dispăruți dincolo de frontiere. Când a fost dusă la Securitate, ceea ce o îngrozise pe Mama erau niște covoare rulate într-un colț al camerei de anchetă. Auzise că unii anchetați erau înfășurați în astfel de covoare și bătuți cu sălbăcie la tâlpi. Se aștepta, sărmana, să o pățească și ea la fel. Se teme de toate și de toți; dar când e vorba de ai ei, nu se mai teme de nimic. E o adevărată eroină, în aceste timpuri deloc eroice.

(Continuare în numărul viitor)

Pagini de jurnal

Florența Albu

27 aprilie 1992

Au trecut și zilele Paștelui, cu vizita regelui Mihai, în sfârșit îngăduită oficial. Imaginea mulțimilor – zecilor de mii, la București, care aclamau un rege bătrîn, trist, gîngăvit și blajîn – destinul său istoric și uman mă impresionează deopotrivă... Și eu am fost în mulțimea care-i aștepta sosirea aici, la biserica Sf. Gheorghe, a lui Brâncoveanu (alt decapitat, altfel, de istorie). Dar nu mai cred în oamenii, contemporanii noștri, care aclamă și scandează, la fel de ușuratici-fanatici. În trei ani, asemenea lozinci în versuri i-au preaslăvit și repudiat pe mulți – de la Ceaușescu la Iliescu; la rege, mai ieri și azi... Un fanatism popular în care nu cred. Am oroare, mai ales, de asemenea versulețe/strigături – mereu m-am întrebat cine le face? Și dacă memoria văzduhului bucureștean – precum aceea a unui disc celest – le-ar face să răsună simultan, ar trebui să intrăm în pămînt de rușine, de silă de noi înșine, de „talentul” cabotin care le scornește și de mulțimile papagalicești care le preiau, cu o frenezie timpă, și le urlă, la un moment dat... Iată, cite!

„Stima noastră și mîndria/Ceaușescu – România”

„Iliescu-apare/soarele răsare”...

Și, zilele acestea: „Majestate nu pleca/Asta este țara ta” sau: „Nu mai vrem 10 Mai/fără regele Mihai!...” Și celelalte strigări batjocoritoare, de ură și negare a acelorși – și a atîtor alții, mai mari sau mai mici, ridicați de *revoluție*, făcuți eroi peste noapte și detestați în nici doi ani de atunci. Cred că sunt semnul unei imaturități ușurate, al unei derute și al unui haos politic; asemenea lozinci/sloganuri molipsitoare, bășcălioase ori fanatice, nu sunt adevărată opinie și nu pot să mă alătur vocilor care-l iubesc și-l aclamă, azi, pe rege – același *ex-rege*, cum îi spun oficialii, alungat rușinos, în zilele de Crăciun 1990, cu o ură viscerală, la fel de inexplicabilă poate ca și devotamentul de azi!

Istoria nu și-a spus ultimul cuvînt, nici pentru prezent, nici pentru mîine – un mîine atît de amestecat, incert, aiuritor. Aș vrea să cred în această soluție – monarhia – și nu cred. Ar fi o rezolvare – o șansă azi – în acest gol de personalități, mereu cocotate în slavă și mereu dezamăgitoare?

... Un om aproape de tot bătrîn – îmbătrînit, care nu știe să urle discursuri și mulțumiri patetice pentru vulg, și promisiuni electorale; acest rege surghiunit de peste 45 de ani, cu destinul lui (un Rege Lear!) – ar mai ști ce-i trebuie unei țări atît de bolnave și sărace (și de atîtea ori, sărace cu duhul!), în fața unui viitor în care nici nu s-a ales binele de rău? Ferice de fanaticii care urlă, aclamă, fără să se îndoiască... Eu rămîn tot Toma necredinciosul.

29 septembrie 1992

Scriu rar, chiar și aici – i-aș putea spune jurnal lunar sau întîmplător – nu mă mai regăsesc nici în *Zidul marilor*, nu mai reușesc să mă confrunt cu mine, niciunde. Tot ce am scris – decenii – convinsă că am datorია mărturiei, a fost pînă în 1990; cred că elanul politic, antipolitic, cetățenesc (sic!) sfîrșeau o dată cu decembrie 1989, cu Piața Universității, cu mineriada care iar ne-a tras în țepe.

De atunci, tot ce am scris au fost resturile miniei, oboselii, fără-speranței. De curînd, alegerile au dat același verdict al inerției, idiotizării programate, fără șanse în secolul-mileniul acesta. Trezirea, dacă va fi pentru noi, va fi prea tîrzie – cine știe ce război, ce sfîrșituri se vor petrece în lume, peste un deceniu? Și pînă se vor trezi românii, va fi alt ceas, semnele apocalipsei se prea arată – dacă aș fi credincioasă, aș mai spera într-o judecată de apoi.

... Deci, suntem iar singuri, asediați, să vorbim în șoaptă, să nu ne divulgăm-deconspirăm. Cine știe ce zile vor mai veni, cine știe ce *epoci de aur*, de plumb (e toamna lui Bacovia!).

Și cui să ceri „azil politic”, cui să-i vorbești despre nepotrivirea cu nația, cu timpul tău, cui să-i spui să te primească altunde? Doar sfîntei Morți, doar această fugă-evadare posibilă, din prezentul nostru... Singura țară care ne primește azi, fără restricții, este Moartea.

Dar cui îi pasă – noi, mioriticii, vom urca acolo, în vîrf.

17 octombrie 1992

M-am hotărît să pierd cît mai puțin... timp cu ziarele, cu televizorul – cu politica. Dar cum să te rupi de realitatea noastră cea de toate zilele?

Azi, sîmbătă, și funigiei, și un octombrie care și-a revenit în fire... Am pornit spre sălile de expoziție de la Teatrul Național – reținusem că o retrospectivă a *Nudului* în pictura românească ar fi de văzut acum. Prea tîrziu – în locul aceleia – pictură venezueleană și arta grafică în timpul Republicii de la Weimar. Nu mă interesează.

Doar vederea Pieței Universității – din cadrul aceleiași ferestre de sus, amintindu-mi „piața golanilor” de acum un an și jumătate – și ceea ce am trăit, în tot acest timp – și am ajuns iar la politică!

Apoi, de dragul și de amarul zilei de azi – funigiei și lumina unui octombrie bucureștean, prin excelență – am mers mai departe, la Dalles, la expoziția consacrată unui *secol al școlii de arhitectură românească*. Ar trebui spus: fosta Dalles. Intrată de mult într-o renovare sau reparație care trenează, pînă la distrugerea de tot, sala – sălile – arată

Singura țară
care ne primește azi,
fără restricții,
este Moartea.

jupuite pînă la cărămizi și pînă la țevărie. Un fel de *ecorseu arhitectonic*. Un fel de anti-arhitectură. S-ar putea monta aici piese de război, de cutremure și demolări, piese în care „epoca de aur” să-și trîmbețeze victoriile distrugerii (și *decorul* sălilor ar fi prea suficient!). În 1991, aici a fost deschisă expoziția consacrată resturilor Bucureștiului – demolările ceaușiste și construcțiile kitsch – noul centru civic și celelalte „ctorii”...

În acest decor obsedant, deprimant al sălilor, am senzația că ne-am întors deja în timp – ceea ce mai putea fi pus la îndoială se adeverește încă o dată. Și ce mai arată vizitatorilor acest rest de sală Dalles? (O, doamne, ar putea fi pusă aici, la intrare, o „cutie a milelor”, ca pentru bisericile vechi, uitate de Patriarhie – Biserica Scaune, Sfinților, Răzvani și cîte încă!...)

Deci, acest rest de sală Dalles arată o *expoziție Horia Creangă*, arhitect modern, în jurul anilor '30, al Bucureștiului și al Brașovului (creatorul blocului Aro din București și al hotelului Aro din Brașov, al Uzinelor Malaxa și al unor „locuințe ieftine” bucureștene care par acum cartiere de vile de un pitoresc minunat – adevărată boierie...)

Și după ce treci în revistă marea sală de jos, consacrată unui arhitect înaintaș (mort atît de tînăr, pentru o operă atît de împlinită – acest Horia Creangă, aproape necunoscut nouă, bucureștenii vremii de pe urmă...), continui ceea ce începuse în sălile de jos: *Arhitecți români din străinătate* (cred că ar trebui spus: arhitecți români care s-au împlinit în străinătate). Sunt mulți – și cei mai mulți tineri, în jur de 30 de ani – și panourile care prezintă realizările lor altunde – machete, ansambluri, fotografii – ceea ce însoțește datele lor biobibliografice, toate te umplu de amărăciune și disperare. Toate aceste creații ar fi putut fi aici, dacă aveam parte de vremuri normale. Toate aceste ansambluri de locuințe, case de vacanță, toate aceste vile și interioare stilate, distincte, ar fi putut fi construite aici, să existăm altfel, azi, decît în aceste cartiere-ghetou, în aceste orașe-stas!

Creațiile lor de aiurea – între New York și Olanda, între California și Germania, între Franța și Elveția – nu ne pot consola, nici umple de „mîndrie patriotică”, pentru capacitatea creatoare a compatrioților noștri, altunde...

Aceste panouri-color (impresionante fotografii de ansambluri și decorări interioare), aceste creații ale școlii de arhitectură românească (toți au absolvit Institutul de Arhitectură „Ion Mincu”) – conaționali noștri dîndu-și măsura altunde, în lume; și panourile, fala lor publicitară, expuse în această sală Dalles, printre picăturile care cad din tavan întruna, în niște găleți gata să dea pe răscoale. Exact ca noi, aștia! gata să dăm pe răscoale...

Chic-Choc

Voalul islamic (II)

Voalul s-a născut în bazinul mediteranean, în societăți guvernate de un spirit patriarhal, în care femeile nu erau egalele bărbaților. Juliette Minceș, sociolog, considera că voalul s-a impus ca un simbol al decenței feminine și afirma că: „Femeile reprezintă natura care trebuie controlată față de bărbat, care reprezintă cultura: ele nu sunt nici măcar ființe, ci obiecte care trebuie ascunse pentru a asigura calmul și liniștea. Acest postulat nu e propriu Orientului; și astăzi, în societățile occidentale, imaginea intelectuală e asociată unei femei de-

sexualizate“. Și, dacă ne gândim că pentru a fi admise drept egale, pentru a inspira încredere și pentru a nu fi considerate simple obiecte de plăcere, multe femei refuză să se machieze sau să poarte bijuterii, parcă am fi înclinați să-i dăm dreptate.

Indiferent de postulatul după care femeile trebuie să se ascundă pentru a nu-l tulbura pe bărbat, nu trebuie ignorate mizele politice ale voalului. În timpul războiului din Algeria, susținătorii Algeriei franceze organizau manifestații în care femeile își scoteau voalul cu ostentație, în timp ce fundamentalistii întăreau semnele exterioare de apartenență la islam, voalul fiind unul din cele mai vizibile. În Iran, în timpul revoluției khomeyniste, femeile au revenit spontan la voal pentru a arăta că refuză occidentalizarea forțată impusă de șah. Acest demers e vizibil și astăzi, purtarea voalului fiind expresia unui sentiment antioccidental, dorința întoarcerii la propriile valori în momentul în care valorile noastre nu mai sunt considerate universale.

Dacă la începutul secolului voalul a fost un simbol revoluționar, el rămâne și azi un semn de provocare. La fel stau lucrurile și-n Europa. În Franța școlile se luptă cu refuzul tinerelor musulmane de a se dezveli în sala de clasă. În Germania voalul este considerat o expresie a convingerilor personale legitime, a căror dezvoltare trebuie asigurată. Mai mult, procesele intentate de familiile musulmane care refuzau participarea fetelor lor la orele de sport ce aveau loc împreună cu băieții au avut câștig de cauză, tribunalele recunoscând validitatea refuzului ca expresie a unor convingeri personale, unele școli fiind obligate să facă ore de sport doar pentru fete. Totuși, chiar dacă în Germania și în Marea Britanie oficialitățile au rezolvat problema voalului, xenofobia se face resimțită și acolo. Mai ales în Germania, unde atentatele naziste fac parte din cotidian. Ca un răscol, voalul revine în forță. O revenire definitivă?

CECILIA CARAGEA

Caragiale, „alesul nostru“

(14)

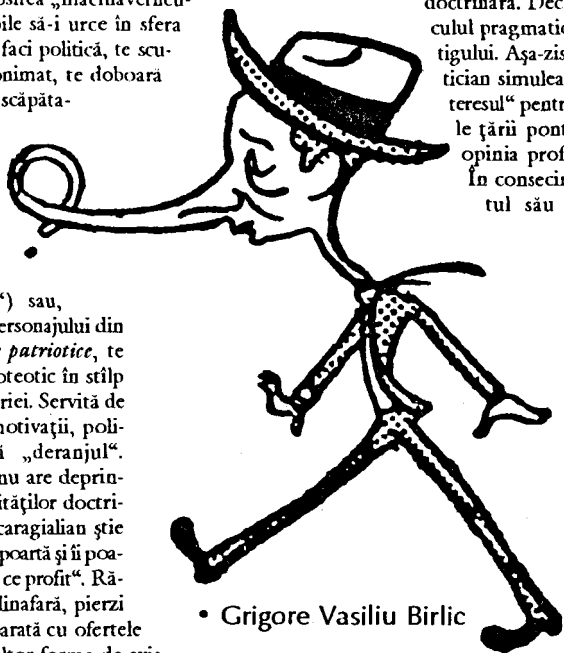
„Țe deranz!“

(Agamemnon Dandanache)

În fond, personajelor caragialiene politica le este exterioară, un „deranz“ („Țe deranz!“) impus de norme situate deasupra simțirii lor intime, înclinată spre scopuri domestice, absolut firești. Intuiția însă le spune acestor profani în ale vieții sociale că singura cale de a-și satisface nevoia de „chiverniseală este politica, folosirea „machiaverlicurilor“ capabile să-i urce în sfera puterii. Nu faci politică, te scufunzi în anonim, te doboară „mirosul de scăpătare“; faci politică, devii „aproptar“, ajungi să fii cunoscut („mă cunoaște, dumnealui“) sau, ca în cazul personajului din proza *Jerise patriotice*, te profilezi apoteotic în stilul adulat al patriei. Servită de asemenea motivații, politica merită „deranzul“. Chiar dacă nu are deprinderea subtilităților doctrinare, eroul caragialian știe că politica se poartă și îi poate aduce „un ce profit“. Rămânând pe dinafară, pierzi totul. Comparată cu ofertele mizere ale altor forme de existență (morale, profesionale ș.a.) politica se detașează prin avantaje spectaculare. Există (poți să mai există) făcând politică.

Am putea suprapune intrarea în jocul politic al personajului caragialian cu un joc de loterie, unde din principiu sunt incluse și riscurile. Câștigi sau pierzi. Cu precizarea că această perspectivă dilematică o au doar anonimii, turmentații, masa electorală. Celor bine orientați, folosindu-se de mijloace potrivite, li se asigură câștigul sigur: „nu majoritate,

unanimitate o să ai, stimabile“ (Trahanache). În astfel de împrejurări norocoase „deranzul“ se justifică pe deplin: „nu se făcea să nu făgem măcar act de prezență“ (Agamiță). Ca și variantele numerelor de loterie, diversele programe politice sunt evaluate cu singe rece, imparțial, fără vreo aderență doctrinară. Decide calculul pragmatic al câștigului. Așa-zisul politician simulează „enteresul“ pentru binele țării pontind pe opinia profitabilă. În consecință, actul său politic

• Grigore Vasiliu Birlic

echivalează cu un simulacru, al cărui impact provoacă un „deranz“ general, inducând în eroare o lume întreagă.

V. FANACHE

Cronica limbii

Alf Lombard – în memoriam

Sînt momente cînd lingvistica trebuie să tacă și să lase locul tristeții: cei care o cultivă și o reprezintă, în studii de valoare, dispar, omeneste, în lumea infinită a umbrelor în doliu.

Astfel ne-a părăsit, în martie trecut, Alf Lombard, eminentul romanist de la Lund, care și-a dedicat cea mai mare parte din lucrările sale limbii române. Nu putem deci să nu ne oprim, fie și într-o tîrzie cronică a limbii, asupra operei acestui mare savant care, străin fiind, departe de țara noastră, a iubit, a studiat și a glorificat limba și cultura românească în lumea occidentală.

S-a născut la Paris la 8 iulie 1902 (tatăl său era profesor francez, mama, suedeză), dar, datorită unor vitrege împrejurări, este silit să părăsească Franța și, la vârsta studenției, să urmeze, la Universitatea din Uppsala, limbile române, italiana și franceza în special. Dar, în acea vreme, în universitățile din țările scandinave, prin intermediul culturii franceze, începuse a se manifesta un interes deosebit față de limba română. Alf Lombard urmează cursul vremii: la 23 de ani, începe să studieze româna, ajutat de profesorul său Erik Staaf (1886-1936) (care îl cunoșcuse pe Ovid Densusianu) descoperind romanitatea de „dincolo de Marea Adriatică“. La 32 de ani, în 1934, pornește în prima sa călătorie spre România cu o scrisoare de recomandare către Ovid Densusianu.

A făcut 14-15 călătorii de studiu în România, a cunoscut pe Nicolae Iorga, pe aproape toți lingviștii români, de la Ovid Densusianu și Sextil Pușcariu pînă la elevii și elevii elevilor lor, a fost ales membru corespondent al Academiei Române și onorat cu doctoratul *honoris causa* al Universității din Cluj, fiind într-o fidelă dragoste față de români, dar de o sublimă (nordică!) indiferență față de regimurile politice din țara noastră (cu excepția filonaziștilor, pe care-i ura), apărind însă totdeauna drepturile și dreptatea românilor, mai ales în vremuri grele. Articolele sale scrise în suedeză, *Cîteva cuvinte asupra problemei Transilvaniei*, în 1942, sau *Istoria românilor în lumina limbii lor*, în 1945, în *Svensk Tidskrift*, ziar din Stockholm, sînt o dovadă că

Alf Lombard a fost un prieten bun al nostru, un crainic al limbii și al culturii noastre în Occidentul european.

În 1936, ca docent la Universitatea din Uppsala, el inaugurează primul curs de română în Suedia, iar în 1938, cînd trecea la Universitatea din Lund, româna este definitiv consacrată printre disciplinele romanistici. În 1938, limba română nu era recunoscută ca o specialitate distinctă decît la *Ecole des Langues Orientales*, la Paris, prin Mario Roques.

Alf Lombard a scris mult. Bibliografia lucrărilor sale pînă în 1967 (cînd împlinea 65 de ani), publicată în *Mélanges de philologie offerts à Alf Lombard* (Lund, 1969), însumează 16 pagini și sute de titluri. A fost un cercetător profund, minuțios, un analist atent al faptelor care precedau concluziile teoretice. Ideile sale lingvistice sînt sigure, unele chiar definitive. Cu aceste metode a studiat structurile limbii române. Lui i se datorește cel mai bun studiu asupra morfologiei verbale românești, în monumentală lucrare *Le verbe roumain*, 2 vol., Lund, 1954, 1955 (1200 de pagini), precum și o detaliată descriere a limbii noastre: *La langue roumaine. Une présentation*, Paris, 1973, folosită, azi, în universitățile europene.

L-am cunoscut în 1956, la congresul de lingvistică romanică de la Florența: îi aduceam, atunci, în mare taină, *Problemele fundamentale ale limbii române literare*, pe care i le trimetea profesorul Gh. Ivănescu, ostracizat în propria țară. L-am întîlnit, ulterior, de multe ori, la București, în preajma profesorului Al. Rosetti, prietenul său bun, cu care legăturile sale, științifice și umane, au fost indelebile.

Lingvistica românească poate fi tristă. După valoroșii noștri lingviști, Iorgu Iordan, Alexandru Rosetti, Emil Petrovici, Alexandru Graur, după J. Byck, B. Cazacu, Gh. Ivănescu, R. Todoran, I. Pătruș – în țară, după Carlo Tagliavini – în străinătate, studiile de română au pierdut și pe Alf Lombard.

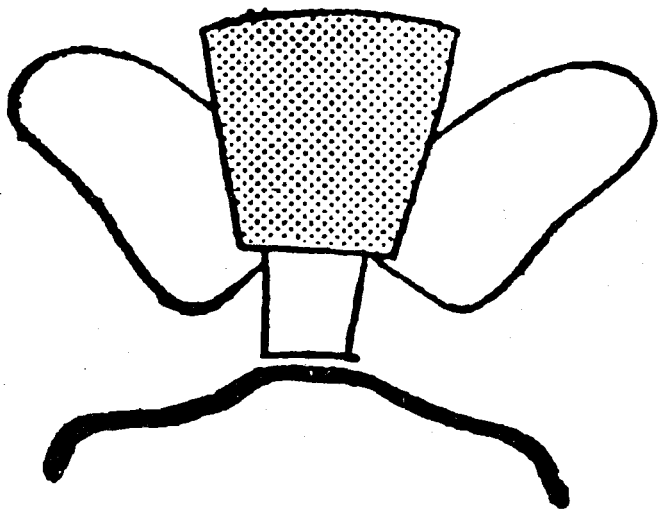
Fie-i cronică limbii de astăzi un profund omagiu memorial din Cluj. Și din toată inima noastră.

ALEXANDRU NICULESCU

Al dracului spițerul Papadima!

În volumul *Comediile lui I.L. Caragi-ale*, introducere, comentarii, dosar critic, note și bibliografie adnotată de Liviu Papadima, lector la Universitatea din București, Editura Humanitas, 1996 (colecția „Tezaur“), în pa-

Vartic: „piesa se transformă într-o perpetuă *amînare*, complet teatralizată, a mult rîvnitei explicații“ și „Există în primul act un strălucit final de *comedie a erorilor*...“ ș.a.m.d. Al dracului spițerul Papadima, cum șter-

• Soare Z. Soare

ragraful *Structura*, e definit, între altele, specificul comediei *D'ale carnavalului*. Deși își dă și titlul universitar, junele spițer Papadima se comportă total neacademic, executînd – la pagina 256, rîndurile 14-20 – doar un inteligent rezumat-plagiat al unui eseu ce nici nu-i aparține, nici nu-l citează, bineînțeles. Ideea că *D'ale carnavalului* este „o comedie a erorilor, a amînării continue a unui deznodămînt din capul locului evident“, întrucît, de fapt, „deznodămîntul se află la îndemînă încă de la începutul piesei“ în acea explicație formală mereu amînată, această idee, deci, e furată dintr-un eseu al lui Ion Vartic din volumul *Modelul și oglînda* (1982). Ciugulelele junelui spițer se văd de altfel și la nivelul formulărilor; iată două mici mostre din esul lui Ion

ge el, cu doftorii și metaluri de-ale lui, toate indiciile, neștiind, la fel de naiv ca și dom' Frichinescu, străbunicul său, că „mijlocește contabilitate dublă“. Așa că strănepotul Papadima merită exact tratamentul la care, galant, cum îl știm, l-a supus Năică pe străbunicul Frichinescu: „l-a făcut un moral bun, din porc și din măgar nu l-a mai scos“ etc. etc.

PAUPERCULUS

Estuar/Adrian Popescu

(Urmare din p: 17)

Sfinții Pustiei, Nicodim Aghionțul. Deci, orice creștin simte această insinuantă sau brutală prezență a demonilor care îl atrag spre partea păcătoasă a lucrurilor, îi sugerează anumite idei, fapte și cedări, dar, pe de altă parte, Dumnezeu îi stă întru ajutor cu îngerul bun, îngerul personal, pentru că fiecare dintre noi avem, nevăzut, un înger care, de fapt, ne orientează spre a face, în libertatea noastră, ceea ce este bine.

D.P.: *Dar e adevărat că îngerul a pierdut teren în lumea modernă? Cu alte cuvinte, nu se mai simte nevoia celui care, după comentariul lui Andrei Pleșu, rezolva criza proximității și a intervalului dintre uman și dumnezeire, nevoia celui asimilat spiritului, a liantului dintre trup și suflet?*

: O bună descriere a îngerilor o face Dionisie Areopagitul, în tratatul său de ierarhie celestă, un tratat amintit și de Andrei Pleșu în discursul

său despre îngeri, unde sistematizează cele care se cunosc pînă acum despre ei. Îngerii, desigur, în înfățișarea lor sta-

• G.M. Vlădescu

tuară și decorativă, au cam dispărut din gîndirea modernă. Dar există sub forma unor voci prin care Dumnezeu continuă să ne vorbească. Îngerii sau voci auzea și

Ion D. Sîrbu

„Cu sufletul la creier“

• Dumitru Velea – eselist, poet și dramaturg, director al Teatrului „Ion D. Sîrbu“ din Petroșani – are nu numai meritul de a fi înființat Fundația Culturală „Ion D. Sîrbu“, ci și pe acela de a o fi făcut să funcționeze, organizînd, anual, simpozioane sau editînd caiete de critică și istorie literară dedicatî scriitorului. După două caiete absolut excepționale, apărute în 1995, *Atlet al mizeriei și Obligația morală* (conținînd publicistica, interviurile și confesiunile lui Ion D. Sîrbu), iată și un al treilea: Ion D. Sîrbu, *Cu sufletul la creier*, care conține atît o selecție din corespondența scriitorului, cît și o serie de evocări și eseuri interpretative dedicate operei sale.

Concurs național de poezie

• Editura „Vlad & Vlad“ din Craiova inițiază *Concursul național de poezie „Al. Piru“ pentru debut în volum*. Pot participa creatori care n-au publicat un volum de versuri și care nu au împlinit vârsta de 40 de ani.

Un juriu format din prestigioși oameni de cultură va desemna cele mai bune manuscrise, acordînd *cinci premii*:

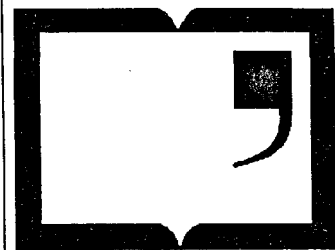
Premiul I
Premiul al II-lea
Premiul al III-lea
Două premii speciale.

Fiecare manuscris premiat va fi publicat în volum.

Manuscrisele, însumînd maximum 1.000 de versuri (1,5 coli editoriale) vor fi trimise pe adresa: Editura „Vlad & Vlad“, str. Traian Demetrescu, nr. 13, 1100, Craiova, *pînă la data de 15 septembrie 1996*. Manuscrisele, desemnate, vor fi însoțite de un motto care se va regăsi pe un plic închis, conținînd datele personale ale autorului.

Festivitatea de premiere se va face în luna decembrie, la o dată care se va anunța în timp util.

Ioana d'Arc, căreia i se spunea: „Mergi, mergi, mergi!“, adică să înainteze în proiectul său eroic, îngerii aud și cei din izolare chiliiilor mănăstirești și îngerii poate să audă și artistul cînd face într-un anumit fel, și nu în altul, o anumită compoziție, fie că este pictor, fie că este literat. Deci, prezența îngerilor nu poate fi negată, dar tot ce avem cu oarecare precizie acceptat vine de la Dionisie Pseudo-Areopagitul, am spus. De asemenea, se adaugă observațiile unei cărți cum este cea a Maicii Alexandra, apărută cu cîțiva ani în urmă și la noi, unde îngerii popoarelor, îngerii individuali, despre care am vorbit, sau alți îngeri, ai aștrilor, ai anotimpurilor stau și veghează bunul mers cosmic al lumii. Probabil că omul modern este mai puțin înclinat să vadă acest spirit care să însuflească aceste forțe ale naturii, dar nu poate nega prezența îngerului personal, a îngerului individual, și prezența, desigur, a ierarhiei nevăzute îngeresti.

APOSTROF
revistă a uniunii scriitorilor

REDACȚIA:

MARTA PETREU
(redactor-șef)

ANA CORNEA
(secretară)
HORVÁTH SÁNDOR
VIRGIL LEON
LUKÁCS JÓZSEF
ȘTEFAN MELANCU
OCTAVIAN SOVIANY

Tehnoredactare:
ADRIAN MOLDOVANU

EDITORI:

Uniunea Scriitorilor
din România

Fundația Culturală Apostrof
Cont la Banca Dacia Felix:
în lei: 4109017192508
în valută: 4159017192508

Revista apare cu sprijinul

Fundației Soros pentru o
Societate Deschisă
 Fund for Central and East
European Book Projects

ADRESA REDACȚIEI:

3400 Cluj
Str. Iașilor, nr. 14
☎ Tel., fax: 64/432.444

ADMINISTRAȚIA:

București, Calea Victoriei, nr.
133-135, tel. 6.507.496

Revista APOSTROF figurează în
Lista-catalog a publicațiilor interne
pe 1995, editată de RODIPET S.A.,
la poziția 4251.

Manuscrisele primite la redacție
nu se înapoiază.

ISSN 1220-3122

Abonamentele se fac la toate
oficiile poștale din țară și la
redacție.

Revista poate fi cumpărată la:

Cercul Militar Oradea – str.
Mihai Eminescu, nr. 5.
 S.C. „Orfeu Ed.“ S.R.L. –
București, Bd. Dacia, nr. 12.
 Muzeul Literaturii Române –
București, str. Fundației, nr. 4.
 Editura Cartea Românească –
București, str. Gen. Berthelot, nr. 41.

Vignetele revistei reprezintă
variațiuni grafice de Mihai Barbu
după desene de Franz Kafka.

APOSTROF

revistă a uniunii scriitorilor

APARE
LUNAR

• Neagu Rădulescu: Autoportret

...tubere griji
...icrurile Ce
...t trăiește înt
...dată pentru
...am par să fie
...ri asupra lor
...al această înd
...trebări asupra
...robleme, nu o
...nici măcar nu
...urile au pentru
...ir lumea întreagă
...sit-o așa cum a
...cruri unele care
...văluite în necunos
...u-i răscoaleste suflet
...cruri care-i apar
...restii, cum sunt cuic
...tulbură nicidecum
...el deosebire între
...noaste la perfecție
...nigmatic. Pentru el nu
...sti. Raporturile
...nt că toate lucrurile
...zază pe preutatea lor
...deschiderea
...zind se să
...mestece wu

1.000 lei

